

DEMOKRASİ NOTLARIM

Muharrem BALCI

GİRİŞ

Özellikle 1980’li yıllarda, 1980 İhtilali ve yasal(!) -asında gayrimeşru- düzenlemesi olan 1982 Anayasası ile Anayasayı yapan askeri ve sivil bürokrasinin iddia ettiklerinin aksine demokrasi karşıtlığı şeklinde temayüz eden düşünceleri, 1990’lı yıllarda hukukçuların dikkatini ve üzerinde çalışma yapmasını celbeden gelişmelerdi. Toplum nezdinde gelişen antidemokratik düzenlemeler ve 28 Şubat sürecindeki baskılar, bizi birçok siyasi ve hukuki konularda çalışmalara yönlendirmişti. Bu konulardan başat olanı, İnsan Hakları düzenlemeleri ve uygulamaları olduğu kadar “demokrasi” kavramı olmuştur.

Demokrasi kavramı üzerine çalışırken kaynak okumalarımızdan çıkarsamalarımızı da dosyalar halinde hazırlayıp, hukuk okumaları gruplarında paylaşmıştık. İşte bu okumalar sırasında aldığımız notları dosya haline getirip, bugün de benzer düzenleme ve uygulamalara muhatap olan genç hukukçularla paylaşmanın elzem olduğu kanaatindeyim. Ne yazık ki tarih hem siyaseten hem de hukuk olarak tekerrür edebiliyor.

Muhatap olduğumuz siyasi iktidarlar ve muhalefetin söylemlerinin ülkeyi eski günlere götürdüğü günümüze bir katkı olması bakımından bu hatırlatma notlarını özellikle genç hukukçuların hem yakın tarih hem de günümüze yansımaları bakımından yararlanmaları için paylaşma gereği duyulmuştur.

Notlarımızda kaynak okumalarımızdan bolca nakillerde bulunduk ki, okuyucu kaynaklara müracaat ederek günümüzün düzenleme ve uygulamalarıyla karşılaştırma yapabilsin. Aynı zamanda yararlandıkları görüşleri tarihi gerçeklik olarak tespit ederek, bunlardan bir “Gelecek Toplum Tasavvuru” oluşturabilsin.

Yararlanılması dileklerimle.

KANUN VE DÜZEN

"Kanun ve Düzen: Bu slogan, düzen değişikliği sonucu bir şeyler kaybetmekten korkan ya da bir şeyler kaybedecek olan herkesi kapsamaktadır. Gücünü artık kanıtlamaya kalkışmanın bile gereksiz olduğu doğal bir refleksi ifade etmektedir. Ama aynı zamanda yararlı bir slogandır da: sömürmesini bilen bir partiye, geniş bir seçmen kitlesi, çoğu kez de sağlam bir çoğunluk sağlar. Ayrıca karlı bir slogandır: bir sürü tartışma arasında kaybolup unutulmuş havayı dağıtır. Çünkü bütün demokratik toplumları harekete getiren iki güçten birinin taraftarları "kanun ve düzen" bayrağının altında derhal toplanırlar: "Eylem" partisine karşı olan "direniş" partisi, ilerici öğelere karşı olan tutucu öğeler, sola karşı sağ. (Demokrasilerin intiharı.s.136)

"Fakat pek çok ülkede seçmenlerin büyük çoğunluğu, kendilerine iktidara ortak oldukları görüntüsünü veren böyle bir sisteme boyun eğmektedirler. Oylarını seçim sandığına attıkları anda, siyasal bir sorumluluk yüklenmemekte, bütün sorumluluğu görevlendirdikleri adayın omuzlarına yıkıp, kendileri yeniden işlerinin başlarına dönmektedirler. İki seçim arasında yurttaşlık niteliğinden sıyrılmakta, basit birer işçi, tüketici, genel taşıt araçları yolcusu, havagazı aboneleri olmaktadır. Bu durum özellikle Birleşik Amerika'da kendisini belli etmekte, Ulusal Partiler ancak Başkanlık Seçimlerinde, yani dört yılda bir varlıklarını ortaya koymaktadırlar. Avrupa'da iki seçim arasında siyasal partilerin ortadan silinmemekle birlikte seçim kampanyaları dışında toplumun yaşantısını derin bir şekilde etkilediğini kimse iddia edemez. (Demokrasilerin intiharı. s. 145)

"Batı demokrasileri dev ilerlemeler sağladıkları halde, amaçlarına ulaşamamışlardır. Bu basit gözlem, tek başına hiçbir yargı değeri taşımamaktadır; hele insan çabalarının tam bir başarıyla sonuçlanması pek ender bir şeyken. Ama acaba demokrasiler kendi öz tutkularını gerçekleştirmek için bütün kaynaklarını seferber ettiler mi? Kuzey Amerika'da olduğu gibi, Batı Avrupa'da da bu dosyanın incelenmesi, karamsar bir cevap verilmesini gerektiriyor: Sanayileşmiş toplumlar, asıl demokratik hedeflerini daha başka uğraşılara feda etmiş benziyorlar. Bu hedefleri tamamen inkâr etmemekle beraber, bazen göremeyecek kadar uzağa, geri plana itiyorlar.

Anlaşılan, zenginliklerin ve güçlülüğün gelişmesi, demokrasilerin öncelikle üzerinde durdukları bir uğraşı olmuştur. Ama demokratik olmayan, ya da demokrasinin başka tanımlamalarına cevap veren devletler, çeşitli biçimlerde aynı amaçları kullanmaktadırlar. Demokratik sayılmak için refahın gelişmesi, elbette zenginliklerin eşit biçimde dağıtılmasını gerektirir;

oysa kalkınmanın ürünleri çok eşitsiz bir biçimde bölünmektedir ve bazı sosyal sınıflar, eğer bir kenara itilmemişlerse, pay diye yalnız birkaç kırıntı alabilmekte, buna karşılık bir mutlu azınlık, aslan payına konmaktadır. Ekonomik güç, insanoğlunu var olma kaygısından kurtararak özgürlüğüne kavuşturabilir. Küçük bir azınlığın parsellediği egemenlik, ezici bir çoğunluğa kendi seçmediği işleri yapmak, dayanamadığı ya da güçlkle göğüs gerdiği bir hayat sürmek boyunduruğundan kurtulamadığı köleliklere boyun eğmek gibi başka tür çılgınlıkları zorla kabul ettirmektedir. Aynı biçimde siyasal güç de modern derebeyliklerin etkisini kırmaya ya da sınırlamaya olanak verdiği ölçüde, her demokrasi için vazgeçilmez bir şeydir. Ama, yurttaşları koruyacağı yerde bunların ortağı ya da uşağı olursa çekilmez bir hal alır.

Zenginlik ve güç, tüm insan topluluklarının amaçları arasında yer alır. Ama demokratik bir toplumda asla öncelik tanınacak gayeler diye kabul edilemez. Böyle bir toplum için asıl olan; yine özgürlük, eşitlik, adalet, kardeşliktir ve bunlar hiçbir zaman ekonomik kalkınmanın yan ürünleri sayılamazlar. Yüzyılın başından beri Batı dünyası üretim mekanizmasını kökünden değiştirmiş, **zenginliklerini kat kat arttırmış, tüketim düzeyini yükseltmiş, toplumu allak bullak etmiştir.** Milyonlarca insanı yokluğun, hastalıkların, cehaletin sultanından kurtarmış, bir benzetme yapılmak istenirse kağıt çağından sestene de hızlı uçak dönemine geçilmiştir. **Ama acaba özgürlük, eşitlik, adalet, böylesine hızlı bir kalkınmaya tanık olmuş mudur?** Bu kavramlar çok ağır bir ilerleme göstermiş, aralıksız paranın ya da bir sınıfın ayrıcalıklarına, peşin yargılara, grupların bencilliğine ve düşüncenin katılaşmasına teslim olmuştur. Toplumun en kendi halinde diye bilinen sınıfları, orta öğrenim yapma olanaklarına ve özel otomobile kavuşurken, bir zamanlar bunları ayrıcalık olarak bilen sınıf da, son derece gelişmiş bir ihtisas öğrenimine ve özel uçağa sahip olmaya başlamaktadır. Refah ve güç, toplumda dev bir genel kalkınmaya neden olurken, aynı toplumu gerçekten özgür kılamamıştır. Şimdi yoksullar, az yoksullar, ama eşitsizlikler alabildiğine büyüktür. Cahillikleri gerilemiştir, ama iktidar sahibi olmalarına yetecek insancıl bilgiler edinemedişlerdir, -daha rahata kavuşmamışlardır, ama buna karşılık, küstahlık derecesine varan boş bir lüksle donanmışlardır, - seslerini belki yükseltebilmektedirler, ama kitle haberleşme araçları ya da reklamcılığın sesi kadar değil. Tek silahları, tıpkı yüzyılın başında olduğu gibi, yine oy pusulaları ve grevdir. Oysa ekonomik ve siyasal iktidarı ellerinde tutanlar, bilim ve teknolojinin bütün kaynaklarından yararlanarak komuta ettikleri araçları geliştirmek yolunu seçmişlerdir. Refah ve güç demokratik

hayatın gelişip serpilmesine yarayabilirdi; bunun yerine demokrasiyi bunalımlı çırpıntılar içinde bırakıvermiştir.

Demokrasiler, zorbalık ve derebeylik rejimlerinin kalıntıları üzerinde insanoğluna özgürlük vaat etmişlerdi: Oysa insanoğlunu yüz­süz bürokrasilerle yüz yüze ve gelişimini (karar verme yetkisini) hiç anlayamadığı kararlarla karşı karşıya bırakmışlardır. En sonunda da bir başka kişisel yönetimin, var olabilmek uğruna üretim-tüketim oranını aralıksız yükselten, her ne pahasına olursa olsun, gelişmeyi sağlayan kaçınılmaz bir zorunlulukla keyfi olarak karıştırılan ilerlemenin boyunduruğuna terk edilmiştir.

Demokrasiler, insanlara ulaşılması güç bir eşitlik vaat etmişlerdi. Ancak, servet ve kültürün ayrıcalıkları, öğrenim hayatı çok gelişmiş ülkelerde bile fark gözetken bir öğrenim örgütüne, sermaye ve emeğin eşitsiz bir biçimde değerlendirilmesine, maliyeye çok sağlam bir biçimde dayanmaktadır. Refah döneminde yoksulluk ne Güney İtalya ne Milano bölgesindeki işsizler ne de 24 milyon Amerikalı zenci ve beyaz, ne de Avrupa'daki kalifiye olmayan 10 milyon yabancı işçi her şeyin 'en azı'yla yetinmeye mahkûm edilen yaşlı insanlar, hele hele yoksul ailelerin çocukları izin asla bir rastlantı değildir. (Demokrasilerin intiharı.s.351-354)

Modern toplum için demokrasilerin vaat ettiği sosyal ve ekonomik eşitlik, gündelik bir adalet dağıtımı biçiminde olmalıydı ve buna, emeğiyle desteklenen bir eylem sayesinde erişebilmeliydi. İnsan bunun kusursuz olmayacağını biliyordu, **ama her şeyi umut etmeye hakkı vardı;** çünkü zenginler ve yoksullar seçim sandıklarının önünde, eşit olacaktı. Yeni bir iktidar kaynağı olarak, oy kullanma hakkı en yoksul insanlara bile kesin bir güç kazandıracaktı. Sayıca üstün olacaklarından, siyasal yönden göze batan ekonomik sömürüleri düzeltebilecekler, güçlülerin zayıfları ezmelerini engelleyeceklerdi. Halk egemenliği baskı ve zorbalığa değil, gerçek bir dayanışmaya omuz veren bir düzene doğru yönelecekti. Ütopya dersiniz? Oy pusulaları, paranın etkisi karşısında haklı çıkmayı becerememiştir. Zenginin oyu, yoksulun oyundan daha ağır basmaktadır, çünkü her şey kapalı oy verme yerinde olup bitmiyor ki... (A.g.e. s.354)

Batı toplumları ise, başkalarına karşı kayıtsız davranan, oburluğu ve aç gözlülüğü gerektiren asık suratlığın, boynu büküklüğün, çıkarıcılığın izlerini taşımaktadırlar. Ve kardeşlik nedir habersizdirler. Oysa kardeşlik, geleceğe beslenen umutlarla yeniden doğmaktadır; bir

umut doğmaya görsün ister gerçek ister yanıltıcı bir umut... Kitleler kardeşlik görüşüne hemen yeniden kavuşuyorlar ve bu, statükocuların ödünü patlatıyor... (age. s.356)

Daha geniş bir özgürlük, daha büyük çapta bir eşitlik, ortak bir çabanın ürünü olan kardeşlik unutulunca, Batı demokrasileri olanca enerjilerini ve kaynaklarını üretim ve tüketimle beraber, güvenliklerinin sağlanması sorunu üzerine toplamışlardır. (age. s.357)

"Bu nedenledir ki, İkinci Dünya Savaşından sonra Amerika'nın tüm dünya toplumlarına hediye (!) ettiği milli Güvenlik Doktrini ve bu doktrin çerçevesinde oluşturulmuş Milli Güvenlik Kurul'larına rastlamaktayız. Vaat ettikleri demokratik yapılanmayı, aç gözlülük ve bencillikleri nedeniyle toplumlara sunamayan çifte standartlılar, kendi etraflarında muhkem kaleleri andıran Milli Güvenlik Kurulu ve bağlı birimlerini, toplumların üzerine de anti demokratik anayasaları oluşturmuşlardır." (M. Balcı)

Bir demokraside eğer yalnız göz yumuluyorsa, özgürlük ölür. Özgürlük sürekli ilan edilmeli, durmadan güçlendirilmeli, garanti altına alınmalı, kendisini tehdit eden her şeye karşı korunmalıdır. (Age. s.365)

"Eğer biz ulus olarak bir başarısızlıktan dolayı suçluysak, bunun nedeni öğrettiğimiz ideale ulaşmayı başaramamamız değil, hiç utanmadan ulaşmayı denemememizdir." (Philip B. Kurtland'dan aktaran, Claude Julien, Age. s.366)

EGEMENLİK ÜZERİNE:

Madde 6- Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisini kullanamaz.

Anayasanın bu maddesi konumuz açısından birkaç yönüyle önemlidir.

Birincisi, egemenlik gibi, bir milletin varlık nedeni olarak değerlendirilmesi gereken husus, anayasanın değiştirilemeyecek hükümleri arasında yer almamaktadır. Anayasalarda Millet iradesi nazara alınmadan konulmuş "değiştirilemez" ifadesinin tartışılır olması bir yana, tartışılmayacak ve değiştirilmesi düşünülemeyecek hususun, anayasanın özüne ve ruhuna

uygun bir şekilde öncelikle 'Egemenliğin Millete Ait Olması' olmalıydı. Muhtemeldir ki, Anayasanın ileriki maddelerinde MGK ile ilgili düzenlemelere ve TSK'nin Türk milletine karşı sorumlu olmasına zemin hazırlamak olabilir. Türk Milleti adına karar verme yetkisini kullanabilecek bağımsız mahkemeler gibi, TSK'de, yayınladığı bildirimlerde "Türk Milletine karşı sorumlu" TSK ifadesini kullanmaktadır. Bu ve benzeri ifade ve düzenlemeler, Türk Demokrasi'si'nin ne şekilde belirlendiğini ve devam ettiğini göstermektedir.

1961 Anayasasındaki şekliyle öz olarak aynen korunan (Türk kelimesi 1982 Anayasasında ilave edilmiştir) "Egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletinde olması" ve "kullanılmasının yetkili organlara bırakılması", bu yetkili organların açıklanmaması ile bir belirsizlik yaratmaktadır. Devleti kuran ve anayasaları düzenleyen irade, Millet Egemenliği'nin sınırlarını da en güçlü olanın yorumuna terk etmiş bulunmaktadır.

Hıfısı Oğuz Bekata'nın ifadesiyle (Temsilciler meclisindeki konuşmasından aktaran, H.Özdemir, *Rejim ve Asker*, s.227) "milletin hükümranlık haklarına sahip bir Meclis'e, yetkili organ denilmesi hazmedilemez" bir durumdur. Halbuki 1924 Anayasasında bu madde, "Türk milletini ancak Türkiye Büyük millet meclisi temsil eder ve Millet adına egemenlik hakkını yalnız o kullanır" (M.4) şeklinde iken, 1961 ve 1982 Anayasalarında, egemenliğin kullanılmasında Millete ortaklar tayin edilmesi, demokrasiden önce Egemenliğin kullanılması tartışmasına dikkatleri çekmektedir. (M.Balcı)

Devlet Egemenliği:

"1982 Anayasası ile 'Milli egemenliğin' yanısıra 'devlet egemenliği' de tescil edilmişti." Ersin Kalaycıoğlu'nun "1960 sonrası Türk Siyasal Hayatına Bir Bakış..." adlı kitabından aktaran, H. Özdemir, *Türkiye Cumhuriyeti*, s.457)

SİVİL BÜROKRASİNİN ÖZGÜRLÜKLER KARŞITLIĞI:

Kafaoğlu-Kırca Ve Yeni Forum Önerileri (İki Anayasa, B. Tanör, s.70)

Kontenjan Senatörü Adnan Başer Kafaoğlu ile Eski CGP Milletvekili Coşkun Kırca 1961 Anayasa'sında esaslı değişimlikleri amaçlayan çalışmalar içindeydiler. Bir rapora dönüşen bu çalışmayı Yeni Forum Dergisi "Rejim ve Anayasamızda Reform Önerisi" başlıklı bir ek olarak yayınladı.

Rapordan bazı bölümler:

Parlamento, beş yıl için seçilen tek meclisten oluşmalıdır.

Kriz halinde seçimlerin Cumhurbaşkanınca yenilenebilmesi kolaylaştırılmalı, iki türlü nisbi seçim sistemi ile de parlamentoda istikrarlı çoğunluklar sağlanmalıdır. Parlamantonun toplanma ve çalışma usulleri basitleştirilmeli, denetleme yetkileri etkili hale getirilmelidir. Yasa ve anayasa değişikliklerinin, bir kez daha incelenmek üzere parlamentoya geri gönderilmesi usulünde Cumhurbaşkanına daha büyük yetki tanınmalıdır. Meclisin yanında, oluşumu ve işleyişi bakımından temsili nitelik göstermeyen, üyeleri doğrudan ya da dolaylı olarak Cumhurbaşkanı tarafından seçilen ve ona bağlı olarak iş gören bir "Cumhuriyet Divanı" kurulmalı, seçkinlerin devlet işlerine katkısı sağlanmalıdır. Hükümetlerin kurulması kolaylaştırılmalı, düşürülmesi zorlaştırılmalıdır.

İdarenin; yerel yönetimler, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamuya yararlı dernekler üzerindeki denetimi ve idari vesayeti artırılmalı, TRT, Cumhurbaşkanının denetiminde çalışmalı, devletin temel ilkelerine, "Aykırı kanaat" taşıyanlar devlet hizmetine alınmamalıdır.

(Olağanüstü zamanlarda ise Cumhurbaşkanı adeta seçimle işbaşına gelmiş bir diktatör yetkileriyle donanmaktadır.) (İki Anayasa, Bülent Tanör, S.71)

(Öneriler ancak olağanüstü bir rejim koşullarında gerçekleşebilir görünümündedirler. Nitekim, önce "devletin şahlanması, düşmanlarını ezmesi ve herkesi Atatürk çizgisi üzerine getirmesi" böyle bir anayasanın hazırlanabilmesinin de ön şartı olarak gösterilmektedir. B. Tanör, İki Anayasa, s.73)

"Derin Devleti oluşturan Genelkurmay-Cumhurbaşkanlığı ortaklığı nihayet, 1997'de "devletin şahlanması, düşmanlarını ezmesi ve herkesi Atatürk çizgisi üzerine getirmesi" hazırlığı ile anayasaya bile gerek duymayan bir Kararname ile neticeye gitmeye çalışmaktadır. M. Balcı)

"Türkiye'de birtakım olaylarla örneğin Susurluk gibi, ortaya çıkan ve mevcut rejimi koruyan bir derin devlet bulunmakta. Bugün bu derin devlet Refah Partisi'ni içine almak istemiyor, sorunlarda işte burada kaynaklanıyor. 1970'lerde Ecevit'in peşindeydik. O zaman Ecevit derin devletin dışındaydı. Fakat 1997'ye geldiğimizde bakıyoruz Ecevit bunun içine girmiş,

hem De en ön koltukta oturuyor. Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden ise, yaptığı konuşmalarda '163.maddeyi kaldırmakla iyi etmedik diyor', galiba o da ikinci koltukta oturuyor" (Cüneyt Ülsever, 29 Mart 1997 günü Cemal Reşit Rey Konser Salonunda yapılan "Demokrasi" adlı panelden)

(Hikmet Özdemir, Türkiye Cumhuriyeti, s.334) den: Cüneyt Arcayürek'in 12 Eylül'e Doğru Koşar Adım adlı kitabından aktarıyor:

2 Nisan 1980 gecesi, AP lideri ve o sırada Başbakan S.Demirel, tam uyumak üzere olan C.Arcayürek'e telefonda"1969'da Coşkun Kırca ile A.Başer Kafaoğlu'na bir anayasa taslağı hazırlattığım doğru. Bu taslağın bir bölümü, 1971-73'deki anayasa değişikliğine girdi. Yüzde 80'i." demektedir.

Hazırlanan Anayasa Tasarısındaki değişikliklerinin önemlileri şunlardır:

- M.G.K'nun anayasal konumu güçlendirilmiştir,
- Bakanlar Kurulu'na kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verilmiştir,
- Sıkıyönetimi gerektiren durumların kapsamı genişletilmiştir,
- Temel hakların kullanılmasına yeni sınırlamalar getirilmiş, bu amaçla genel bir yasak eklenmiştir,
- Mahkeme kararı olmadan bazı hallerde gazete toplatabilmesi,
- Gözaltında tutma süresi önce 7, sonra 15 güne çıkarılması,
- Memurların sendikalara üye olmalarının yasaklanması,
- Hükümete kanun gücünde kararname çıkartma yetkisi tanınması,
- TRT'nin özerkliğinin kaldırılması,
- Üniversitenin özerkliğinin sınırlandırılması,
- DGM'lerinin kurulması,
- Ordu'nun elindeki malların denetlenmesi usullerine, Sayıştay'ın bu konudaki yetkilerini sınırlayan bir "gizlilik" unsuru getirilmiştir." (Ergun Özbudun'un Türk Anayasa Hukuku adlı kitabından aktaran Hikmet Özdemir, Türkiye Cumhuriyeti, s.335)

Kenan Evren de bu anayasa taslağı ile ilgili olarak, "Üzerinde epey çalıştım. Ancak uygun bulmadım. Katı tarafları çoktu. (..) Diktatörlüğe de götürebilirdi." Kenan Evren, Zorlu Yıllarım 1, s.189-96)

Burada önemli bir husus dikkat çekmektedir. S.Demirel'in bahsettiği değişiklik tasarısı ile, Kenan Evren'in bahsettiği tasarı aynı tasarı mıdır? Tasarının %80'inin 1971 değişikliğine girdiği de doğru ise, Evren'e sunulan tasarının diktatörlüğe götüren yanı 1971 değişikliğine girmeyen %20'lik kısmı mıdır? Yoksa tasarımı hazırlayanlar 1971 değişikliği ile yetinmeyip, daha diktatörce bir anayasa taslağını hazırlayıp Evren'e mi sunmuşlardır? (M.Balcı)

İKİ DEMOKRASİ-İKİ ANAYASA ANLAYIŞI (B.Tanör, İki Anayasa)

Halksız Demokrasi-Saf Milli Egemenlik:

DP/AP çizgisi, siyasal faaliyet alanının sınırlı tutulmasından yana olmuş, kendi denetimi dışındaki örgütlü toplum kesimlerinin, baskı gruplarının ve kamuoyunun siyasal iktidarı etkileyici faaliyetlerini iyi karşılamamıştır. Toplumun sürekli olarak ve bizzat siyaset üretmesi, siyasete katılması ve iktidarı etkilemesi istenmemiştir. Bu anlayış açısından "halk" ya da "millet", seçmenler topluluğudur; halkın esas rolü ve işlevi kendisini yönetecek olanları seçmektir. Dolayısıyla demokrasinin özü de "genel ve devri seçimler"dir. Belli aralıklarla bu seçim işi yapıldıktan ve "Mili İrade" bu şekilde belirdikten sonra gerisi artık meclislerin ve oradan çıkacak olan hükümetlerin işidir; politika da politikacıların işidir. Halkın, daha doğrusu seçmen kitlesinin belli dönemlerde oy kullanmanın ötesinde göstereceği siyasal faaliyet, iktidarın icraatını engeller, onun ülkeyi yönetmesini güçleştirir, şu hâlde sistemin iyi işleyebilmesi, yönetilenlerin siyasal rol ve etkisinin en düşük düzeyde tutulmasına bağlıdır. Bu yönüyle bu çizgi "katılmacı olmayan bir demokrasi", ya da bu anlamda bir "**halksız demokrasi**" anlayışıdır. Yönetilenlerin yönetenler üzerindeki fiili ve siyasi etkilerine bu şekilde karşı çıkış, bir "**saf milli egemenlik**" görüşünün de ifadesidir. (s.78)

Bu çizginin ideolojik ve siyasal çoğulculuk anlayışı da sınırlı ve dar çerçeveli olagelmıştır. Buna göre, "aşırı uçlar" diye ifade edilen düşünceler demokrasi için "zararlı" sayıldıklarından bunların yayılma ve örgütlenmelerinin yasaklanması normaldir. Dolayısıyla "fikir suçları" konmasında ve barışçı-yasal biçimde de olsa bazı ideolojilerin örgütlenmesinin yasaklanmasında demokrasinin korunması açısından yarar ve gerek vardır. Ancak bu çizginin aşırı

uçlar söylemiyle asıl kastedtiği şeyin, marksist düşünce ve örgütlenme olduğu da belirtilmelidir. (s.78)

Bu çizgi, anayasal kurumlar ve kuvvetler ayrılığı ile sağlanabilecek "dengeli demokrasi" ve "bölünmüş egemenlik" anlayışına da karşıdır. Egemenlik kaynağı bakımından (Millet) nasıl tek ve bölünmezse, kullanılışı bakımından da tek ve bölünmez olmalıdır. Bu açıdan DP/AP/DYP çizgisinin ideal anayasa tipi 1924 anayasasıdır. C.Bayar'ın resmi formülasyonu tersine çevirerek "kayıtsız şartsız millet hakimiyeti" derken, "ulusal egemenliğin kullanılışına yeni ortaklar getirdiği" gerekçesiyle 1961 Anayasa'sını eleştirirken savunduğu anlayış bu "saf milli irade" teorisiidir. Yeni ortakların da senato, Anayasa mahkemesi, milli Güvenlik Kurulu, Özerk TRT ve Üniversite, DPT, Danıştay, Sayıştay, Yargıtay, v.b. resmi kuruluşlar ile basın, Barolar, Öğretim Üyeleri ve teknokrat dernekleri ve baskı grupları gibi sivil toplum kuruluşları olduğunu bir kez daha hatırlatalım. Anayasanın uygulandığı dönemde de AP; "İktidar Bölünmez" tezi ile kuvvetler ayrılığına, özellikle de yargı denetimine (Anayasa Mahkemesi ve Danıştay) ve özerk kuruluşlara karşı bir tutum içinde olmuştur. Nitekim 1971-1973 anayasa değişikliklerinin gerçekleştirilmesinde bu parti faal bir rol oynamıştır. (s.79)

Katılımcı-Çoğulcu-Dengeci Demokrasi/Yarı Temsili Demokrasi:

Esas büyük güç olarak CHP'nin simgelediği ikinci demokrasi ve anayasa anlayışı ise, birincisine kıyasla "katılımcı", nispeten daha "çoğulcu" ve "dengeci (kurumlar) demokrasi"den yana olmuştur. CHP'nin 1957 tarihli ilk hedefler bildirisi özellikle anayasanın üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı ve dengelenmiş demokrasi arayışları konusunda ilk ip uçlarını vermiştir. 1961 anayasasına giren yeni ilke ve kurumlar büyük çapta buradan kaynaklanmıştır. CHP 1976 programı da kitlelerin aktif olarak içinde yer alacakları bir yaygın demokrasi anlayışına eğilim göstermiştir. Bu ikinci çizgide yer alan politik ve sosyal güçler savundukları demokrasi anlayışının temel gereklerini 1961 anayasasında bulmuş ve onu benimsemişlerdir. Bu çizgi ve 1961 anayasası toplu olarak, birinci çizginin savunduğu ve 1924 anayasasının dayandığı saf temsili demokrasiden farklı olarak, yönetilenlerin yönetenler üzerinde fiili (siyasal) etkisine açık bir "yarı temsili demokrasi" modeli arayışını temsil etmişlerdir. (s.80)

"Meclis" sözcüğü üzerine:

Kurucu Meclis ve Danışma Meclisi terimlerindeki "meclis" sözcükleri de zorlamadır... 1982 Anayasa'sının başlangıç bölümündeki "Türk Milletinin meşru temsilcileri olan Danışma Meclisi" ibaresi yalnız Türkçe açısından değil, hukuk bilimi ve demokratik temsil teorisi bakımından da sakattır. Seçimsiz temsil ve vekalet, demokratik kamu hukukunun benimseyebileceği bir uygulama değildir. (s.101)

Anayasa'nın biçimsel kaynakları:

1982 anayasasının 1958 Fransız Anayasasının açık izlerini taşıdığı söylenebilir. Yeni Forum taslağı, yazarlarının da ifade ettiği gibi, büyük çapta Fransız 5.Cumhuriyet Anayasa'sından esinlenerek hazırlanmıştı. (s.108)

Demokrasi: Anayasal Özgürlüklerin Sonucu.

1982 Anayasası'na göre ise, demokrasi bu anayasada gösterilendir: "Hiçbir kişi ve kuruluş, bu anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı." (Başlangıç). (s.131)

Türk vatandaşı, evrensel insan haklarından ya da doğal haklardan değil, "bu anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden yararlanarak (..) maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip"tir. (Paragraf.8) "Doğuştan sahip olunan haklar"ın klasik ve felsefi anlamıyla doğal (tabii) haklar olmayıp, belli bir anayasada gösterilen haklar olması, doğal haklar teorisini ve mantığı zorlayan bir yaklaşımdır... Türk vatandaşlarının bu haklardan yararlanabilmeleri bile ancak "milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde" mümkündür. (Aynı paragraf) (s.131)

..yeni anayasadaki Türkiye Cumhuriyetinin "insan haklarına saygılı"lığı da "toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde" kalmak ve bu sınırları aşmamak zorundadır. (s.132)

"Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliği'ne bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir."(m.2) Görüldüğü gibi, insan hakları

kadar "demokratik hukuk devleti" ilkesine bağılılık da yukarıki kayıtlar içinde söz konusudur. Aynı kayıtlar milletvekilinin ant metninde tekrarlanmıştır. (m.81) (.132)

Hiçbir kişi ya da kuruluş, "bu anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacaktır."(paragraf.5) Çünkü, üstünlük evrensel ilkelerde ya da genel olarak hukukta değil, sadece bu anayasada ve kanunlardadır; "Üstünlüğün ancak anayasa ve kanunlarda bulunduğu". (Paragraf.6) (s.132)

Kutsal Devlet:

Anayasanın; devlet/birey, devlet/toplum ve toplum/birey ilişkilerinde devletin diğer ikisinin, toplumu da bireyin önünde tuttuğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu yüzdendir ki, 1982 anayasası daha ilk cümlesinde "Kutsal Türk Devleti" formülü ile söze girmektedir... 1982 Anayasası, devleti kutsamakla işe başlayan ilk ve tek "Batı Demokrasisi" Anayasası'dır. (s.133)

Değiştirilemeyecek hükümler:

Bu maddeyle (4.madde), artık 1961 anayasasındaki gibi liberal ve demokratik bir içeriği kalmayan başlangıç bölümündeki "Temel İlkeler"in de değiştirilemez ve değiştirilmeleri teklif edilemez anayasa hükümleri haline gelmesi son derece ciddi bir sorundur. Bu nitelikteki bir ilkeler topluluğuyla bir ülkenin yakın ve uzak geleceğinin dondurulmak ve ipotek altına konmak istenmesi, gelişme ve insan aklına saygı gibi kavramlar açısından da gayet haksız ve zoraki bir dayatmadır. Her halde kimsenin, Türkiye Cumhuriyeti'nin ebediyete kadar 1982 anayasasının 2.maddesiyle başlangıç bölümünde yer alan temel ilkelerle yönetilebileceğini ve yönetilmesi gerektiğini söyleyebilme hakkı yoktur; herhangi bir anayasa koyucunun kendini bu kadar basiretli ve ileri görür sayabilmesi mümkün değildir. Anayasalar, devletin dayandığı temel ilkeler sürekli değişirler. "İdeal"in artık bunulduğunu sanmak bu gelişmeyi tökezletir. (s.167)

Demokrasi İçin Engel: Anayasa

Anayasanın katılığı ve korunması üzerine yazılanlar, Türk demokrasisinin doğrudan doğruya anayasadan kaynaklanan ikinci bir sorunla karşı karşıya bulunduğunu gösteriyor. Anayasanın esasen demokrasi için bir engel olduğu fikri yukarıda yeterince işlenmişti. Şimdi,

belki bundan da daha vahim olmak üzere, anayasanın esastan değiştirilebilmesinin ya da yeni bir anayasa yapılmasının da adeta imkansızlaştırıldığı ortaya çıkmaktadır. (s.175)

1982 anayasası ile topluma, bireye ve özellikle emekçi sınıflara son derece dar bir özgürlük ve katılım alanı çizilmekte, siyasal ve sosyal demokrasinin işlemlerini engelleyici bir model yaratılmaktadır. Elbette, "iyi bir anayasa" toplumun ve demokrasinin sorunlarını çözmeye yetmez; ama, toplumun gerisinde kalan bir anayasa da demokrasi, özgürlük, eşit ve dengeli gelişme taleplerine getirdiği engellerle, büyük bunalımların besleyicisi ve körükleyicisi olur. (s.184) ..., Kısacası, yasaklar listesiyle, yasama ve yürütmeye tanınan ve tanınabilecek olan yeni sınırlama yetkileriyle bu anayasa, özgürlükçü demokrasi için bir engeldir. (s.184)

Özetlersek; Anayasanın açıkça buyurucu (emredici) ve yasaklayıcı hükümleri, demokrasinin ve demokratikleşmenin en büyük engelidir. (s.199) (B.Tanör, İki Anayasa)

1982 ANAYASASI HAKKINDA (TAHA PARLA)

Tek seçeneği oylama: Halk "tek seçeneği oylama özgürlüğü"nü kullanmak durumunda bırakılmıştır. (s.52)

Şef sistemi: Cumhurbaşkanlığı yetkileri ile ilgili düzenlemelerdeki, "bu son derece geniş yetkiler 1982 anayasa sistematüğinde, belki de başka örneği bulunmayan bir biçimde, 'yasamayla ilgili', 'yürütmeyle ilgili', 'yargıyla ilgili' şeklinde aynı maddede toplanmıştır. Bu da, 1982 sisteminde Yasama ve Yargı'nın, Yürütme denetimine sokuluşunun en açık biçimde ifadesidir. **Sistem, Yürütme'nin üstünlüğüne dayalı güçler birliğı sistemi, 'Şef sistemi'dir.'**"(s.79)

"Toplumların düşünsel ufuklarını daraltmayı, seçeneklerini sınırlamayı ya da teke indirmeyi amaçlayan ideoloji ve rejimler ancak egemenliklerinin ömrünü biraz uzatıyor olabilirler, o kadar. Küçülen dünyanın uzun tarihine bir olumsuz dip not bırakarak."(s.108)

Meclisin Yetkilerine Ortak (Hükümet) ve KHK:

"Tasarı, (1982 Anayasa tasarısı), temsili demokrasinin temel dayanağı olan parlamenter meşruiyet (yasamanın üstünlüğü) ilkesini daha Genel Esaslar'ın 7. maddesi ile gölgelemiştir. 1961'den devraldığı ilk iki cümlelerin (Yasama yetkisi TBMM'nindir. Bu yetki devredilemez) hükmünü, eklediğı bir cümleyle yasama yetkisini seçilmiş meclisin ve meclis çoğunlu-

ğuna sahip siyasal partinin elinden almıştır. Şöyle ki: 86.madde TBMM'nin Bakanlar Kurulu'na Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisi vermesini öngörmüştür. Bu yetkinin devredildiği Bakanlar Kurulu, öyle bir Bakanlar Kurulu'dur ki, teorik olarak tümü (Başbakan dahil) atanmış kişiler olabilecektir. Başka bir deyişle, milli iradenin temsilcisi ve vekili olmayan bir kurul, seçimle gelmiş Yasama Meclisi'nin yetkilerine ortak edilmektedir. (s.114)

"Sanılır ki, yürütmeyi güçlendirmek ve işleyişi hızlandırmak için konulmuş bir düzenlemedir. Hayır, Meclis dışı güçlerin Meclisteki 450 veya 550 Milletvekiline tesir etmesinin güçlüğüne karşı Millet iradesi atlanarak ve Bakanlar Kuruluna etki edilerek daha kolay bir şekilde Kanun Hükmünde Kararnameler çıkartılabilmesi düşünülmüştür. 9.1.997 tarihli Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği de böyle bir iradenin ürünü olarak, siyasilerin ve Milletin Vekillerinin bilgisi dışında ve hiç tartışılmadan, İdare'yi Meclis dışı güçlerin denetimine bırakan bir düzenleme olarak önümüze konmuştur. (M.Balcı)

Kooptasyon: (Kurul için) Kendi üyesini kendi seçme usulü, seçip alma usulü. (Lügatten)

"Seçene, seçilene ve seçimlere konagelmiş kısıtlamaların öbür yüzü de temsili demokrasilerde ancak "seçilmiş" kurulların yapabileceği tasarrufların kısmen ya da tamamen "seçmeyle" gelmiş kurullarca yapılması ve bunun da kanıksanmış olmasıdır. En önemli örneklerden biri anayasaların yapılması ve değiştirilmesidir. 1961'de de 1982'de de "kurucu" meclislerin "üst kamarası" olarak tasarrufta bulunan kurullar, genel oyla seçilmiş kurullar olmamıştır. "Alt kamara"ların bileşiminde ise, genel oy kuralının dışında kalan unsur vardır. Yasama yetkisini en üst düzeyde kullanan bu kurullarda "tabii üyeler", "kontenjandan atanalar", "valilerce onaylananlar", "meslek temsilcileri" (sayıları, yürütme organının önem ve değer anlayışına göre "a priori" belirlenmiş olan) bulunmuştur.

Örneklerini arttırmaktansa şu genel eğilimi (ve kanıksamışlığı) vurgulamak istiyoruz. Yakın siyasi tarihte "seçim"den çok "seçme"yi görüyoruz. Bunlar birbiriyle parlamenter demokrasilerde olmaması gerektiği ölçüde içiçe ve sarmaş dolaş. Seçen-seçilen ilişkisinde birileri hep araya giriyor ve bu olgu pek de sorgulanmıyor.

Konsensus: Araçlarda ve yöntemlerde (amaçlarda ve değer yargılarında değil) asgari bir uyuşma ve ve anlayış birliğine, yani prosedüre ilişkin bir terim. Artık, seçimin ne olup olmadığı konusunda da bir konsensusa varılsa çok iyi olacak. Aksi halde "seçilenler"in kendilerini "seç-

men"e karşı değil de "seçme"yi yapanlara -ister parti oligarşileri ister bürokratik doruklar olsun- karşı sorumlu saymalarının, daha doğrusu onların gözüne girmeye çalışmalarının sonu bir türlü gelmeyecek. Bunun adı da temsili demokrasi değil, kooptasyon sistemidir. (s.124)

Sistemin bu tür işleyişinin erken farkına varan bir kısım vatansever (!) de, bu işleyişin gereğini yerine getirmekte bir beis görmez. Gerek dernek ve vakıf gibi gönüllü kuruluşlarda, gerekse siyasi hayatın olmazsa olmazları olarak belirlenen parti ve TBMM gibi temsili kuruluşlarda, tek yetkili olarak düzenin sistemin belirleyiciliğine ve işleyişine karar verme mercii olmaya soyunmuş veya olmuş önemli zevatın yanında bulunmak, ileride o zevatın yerini alarak aynı işlevi görmek uğruna her türlü dalkavukluğa razı bu tipler, derin devleti oluşturmada birbiri ile yarışan bir kaç gruptan birinin veya bu gruplarda bulunan insanların yanında bulunmaya çalışır. Siyasi faaliyete başlarken taşıdığı niyeti unutarak, bir kısım kurullarca seçilmesini, halkın seçimi şeklinde vehmeder. Zamanla kendisini de inandırır. Neticede isteğine ulaşır ve derin devlete talip olanlarla birlikte olur.

Kimileri de kendilerinde bulunan bazı istidatların birileri tarafından keşfedilmesi ile aynı konuma gelir. Fakat bu tür siyasetçiler umduklarına ulaşamazlar ve bir gün kirli mendil gibi bir tarafa atılırlar. (M.Balcı)

Dalkavukluğuna rastlanıldığı pek söylenemeyen Turgut Özal, kendinde gördüğü üstün yeteneklerin, kendisini derin devlete ulaştıramayacağını görmüş fakat neticede bunun hayatına mal olmasına engel olamamıştır. (M.Balcı)

Beş dönem arka arkaya Gümüşhane ve Trabzon Milletvekilliği yapmış, taşlamaları ile ünlü şair Halil Nihat BOZTEPE'den bir nükte nakledilir: Halil Nihat: Cumhurbaşkanı'nın Dolmabahçe sarayında ikamet ettiği günlerde sık sık saraya gider gelirmiş, üstada sormuşlar sarayı sık ziyaret edişinin sebebi ne? Halil Nihat'ın cevabı hayli açıklayıcıdır: "**Seçim bölgemi ziyarete gidiyorum**" (Halka Karşı Demokrasi, D. Mehmet Doğan, s.52)

Dayatmacı kelime ve kavramlar- dayatmacı sistem:

1935 CHP Programı (4.Büyük Kurultay'dan).

Madde.3

"...Egemenlik hakkını, ulus adına Kamutay kullanır. Törütgen ve yürütgen yetkiler Kamutayda toplanır. Kamutay törütüm yetkisini kendi arasından seçtiği Cumhurbaşkanı ile,

onun orunlayacağı hükümete bırakır. Türkiye'de hakyerleri bağımsızdır. Parti, devlet şekillerinin en doğrusunun bu olduğuna kanığdır.

Madde.5/C

Türkiye Cumhuriyeti halkını ayrı ayrı klaslardan karışıt değıl ve sosyal hayat için, iş bölümü bakımından, türlü hizmetlere ayrılmış bir sosyete saymak esas prensiplerimizdendir; çiftçiler, küçük zanaat sahipleri, esnaf ve işçilerle, özgür ertik sahipleri, endüstrieller, tecimerler ve işyarlar Türk ulusal kuramının başlıca örgenleridir. Bunların her birinin çalışması, öbürünün ve kamunun hayatı ve gençliğı için bir zorağdır." (s.138)

Dayatmacı kafanın dayattığı bu uydurma kelimeler gibi, dayattığı antidemokratik siyasi sistem de tutmayacaktır. 1930'ları yaşayanların dayatma kavramları unutması gibi, 1990'lı yılları yaşayanlar da bu günkü dayatmaları unutacaktır. Bu unutmaya hafızalardan silinme şeklinde değıl, tekrarlanmama şeklinde olacaktır. (M.Balcı)

Referandum - Plebisit:

Referandum, halkoylaması türlerinden yalnızca birisidir... Referandum halkın gerçek katılımını sağlar, kuralları, işleyiş mekanizmaları, tarihsel örnekleri bellidir... Oysa, "Referandum Yasası" diye bir şey olmaz. Referandum bir özel yasa konusu değıl, bir anayasa konusudur. Referandum hükümleri, yasalara ilişkin olsun, anayasaya ilişkin olsun, anayasa maddelerinde yer alır. Referandumla ilgili bir değışiklik, usulüne uygun olarak, Anayasa'nın ilgili maddelerini değıştirmekle olur, başka yasa çıkarmakla değıl...

Plebisit, halkın görünürde katılımını, gerçekte güdülmesini sağlar; kuralcı görünümlü kural tanımazlığı, işletilişindeki anti-demokratik aksesuar, tarihsel örnekleri bellidir. (s.207)

1982'de, anayasa tasarısının halkoylamasında reddi durumunda ne yapılacağı belli değıldir. Bu durum, tasarı reddedildiğı takdirde askeri idarenin belirsiz bir süre daha devam edebileceğı düşüncesini akla getirebilecek niteliktedir." (H.Özdemir, Türkiye Cumhuriyeti, s.452)

DİSİPLİNLİ HÜRRIYET- DİSİPLİNLİ DEMOKRASİ

Halka Karşı Demokrasi: D. MEHMET DOĞAN

"Recep Peker sözünü ettiğimiz makalesinde (Ülkü Dergisi, Nisan, 1933) hürriyetin bir disiplin altında olması gerektiğini savunuyor. Türkiye'deki hürriyetlerden bahsettikten sonra teker teker sınırlamalarını da anlatıyor ki "disiplin" bu sınırlamalarla sağlanıyor olmalı. Recep Peker'in anladığı disiplinli hürriyetin ne idiğini şu satırlardan çıkarmak mümkündür:

"Biz, düşünen, yazan, söyleyen, çalışan ve kazanan 'hürriyetli' ve aynı zamanda cemiyeti korumak ve yaşatmak için lazım olan bütün kayıtları tanıyan devlet otoritelerinin, milli şeflerin hükümlerine candan uyan ve inanan 'disiplinli' bir cemiyet kurma davasındayız."

Recep Peker'in bu davasının günümüzde 'disiplinli demokrasi' şeklinde ifade edilmesine rağmen, 'devlet otoritelerinin, üst yöneticilerin hükümlerine candan uyan ve inanan' insanların istendiğini görmek zor değildir. Peki böyle bir 'candan uyma ve inanma' söz konusu olacaksa ve farklı görüşler savunulmayacaksa hürriyete ve demokrasiye ne gerek var? (s.26)

Daha fazla demokrasi:

Demokrat Parti Milletvekili Ahmet Hamdi Başar, Demokrasi Buhranları adlı kitabında: "Her hürriyet hareketimiz muvaffak olduktan sonra, eskiden var olan birtakım hürriyetlerimizin bile ortadan kalktığı görülmüştür"

"İttihatçılar, yani hürriyet hareketinin kahramanları, bir sene sonra, bir küçük zümrenin elinde en şiddetli bir diktatörlük kurdular... Elde edemediğimiz hürriyetin lafı bile bir vatana mal olmuştu... Mili Mücadelenin zaferle neticelenmesinden sonra bu devlete 'Cumhuriyet' ismi kondu... Fakat 1923'de ilan edilen hürriyet de yaşamadı. Çünkü bu nizam halkın kendini idare etmesi demektir. Çoğunluk ne isterse o olmalı; kimi isterse onlar devleti idare etmeli idi... (Gazi) halkın iradesini kendisinin temsil ettiğine inandı ve milletin mümessili olan Büyük Millet Meclisini emrine aldı. İsteddiği insanları millete namzet diye susunca bunlar ittifakla seçilmiş addolundu. Bu tarzda teşekkül eden Meclis onun istediklerini kanunlaştırmaktan ve meşru kalıplara bağlamaktan başka bir şey yapmaz ve yapamazdı... Atatürk'ün vefatından sonra 1946 seçimlerine kadar aynen devam etmiş olan bu sözde demokratik idare usulüne biz "inkılapçı rejim" derdik; başkaları "Diktatörlük" dediler."

"Atatürk'ün kurduğu demokrasi rejimi şeklen demokrasi idi. Manzaranın bir dekor kadar dahi hakikat olmadığı kimsenin gözünden kaçmıyordu. Ne seçimler seçimdi ne seçilenler milletin arzu ve temayüllerini ifade ve temsil edebilecek kimselerdi; ne Meclis meclisti; ne tenkit yapılabilir ve ne de bir parti değil, şöyle bir esnaf cemiyeti dahi serbest şekilde kurulup çalışabilirdi."

Ahmet Hamdi Başer (bir süre Atatürk'ün yanında da bulunmuştur) buna rağmen Atatürk'ün inkılapları yerleştirmek için başka türlü yapamayacağını söyler.

Atatürk'e ve İnönü'ye yönelik tenkidi -daha doğrusu suçlaması- her ikisinin de memleketinde "demokrasi iklimini tesis etmek" için çalışmamalarıdır. "Bilakis böyle bir havanın" esmesine mâni olacak hareketlerde bulunarak her şeyi emirlerine alan hakiki bir diktatör gibi hareket ettiler"(Demokrasi Buhranları, s.26-31)

Ahmet Hamdi Bey'in görüşleri şöyle bir noktaya götürüyor bizi eninde sonunda: Daha fazla hürriyet için daha fazla baskı! daha fazla demokrasi için daha fazla sıkıyönetim ya da diktatörlük!

... DP iktidarını hürriyetleri kısıtlamakla itham edenler müdahale edip baskıcı bir yönetime geçtiler. Daha fazla hürriyet için; olağanüstü bir mahkeme marifetiyle DP'nin önde gelenlerini idam dahil ağır cezalara çarptırdılar. Siyasi gelişmelere kayıtlar koydular. Bütün bunlar daha fazla hürriyet ve demokrasi için yapıldı. Daha fazla hürriyet ve demokrasi için savaştığını öne süren 1960 sonrası kuşağı da güç ellerine geçse, daha fazla dikta kurmaktan geri kalmayacaklardı şüphesiz. Ordu onlardan önce davrandı ve daha fazla demokrasi için 12 Mart müdahalesini yapıp sıkıyönetim ilan etti! Oradan sonra da değişen bir şey olmadı. Aynı mücadele bir daha ordu müdahalesi ile kesildi.

Müdahaleyi gerçekleştirenler daha fazla demokrasi için yine sıkıyönetim ilan ettiler, halk oyuna dayanmayan bir meclis kurup anayasa hazırlattılar ve halka tasdik ettirdiler. Bütün bunları halkın reyile meclisin teşkili ve yönetimin gerçekleştirilmesi için yaptılar! Daha fazla demokrasi için siyasi eğilimlere sınırlama getirmekten de geri kalmadılar.

Türkiye'de hürriyetin ve demokrasinin değişmeyen kuralı daha fazla hürriyet için daha fazla baskı; daha fazla demokrasi için daha fazla müdahale, darbe, diktatörlük ve anti demokratik uygulama? (s.47)

Devlet ve Demokrasi:

Oysa "demokrasi" söz konusuysa, "devletin kutsallığı"ndan söz etmek havada kalır. Halktır, onun oyudur önemli olan. Devletin müdahale alanı asgariye indirilmiştir bu niteliklerinden ötürü demokratik sistemde. Hatta demokrasinin beşiği olan ülkelerde "en iyi yönetim, insanlara en az karışanıdır" prensibi caridir.

Bundan ötürü, demokrasinin demokrasi olması için menfaat gruplarının inanç ve fikirlerin kurumlaşmasına karışılmaması gerekiyor. Mesela sendikalaşma, partileşme üzerindeki müdahaleci zihniyete son vermesi icap ediyor. En önemlisi dinin yönetimden bağımsız kurumlaşmasının kabul edilmesi gerekiyor.

Türkiye'de ise, "işine geldiği zaman demokrasi, akli kesmediği zaman kutsal devlet" diyenlerin kafasına göre oluşturuluyor her şey. (s.65)

Türkiye'de devletin ne ise o olmaması, temel hak ve hürriyetler meselesinin çözümünü güçleştirmekte, neredeyse imkânsız hale getirmektedir. Devletin lik cumhuriyet olduğu anayasa hükmü iken, gerektiğinde "kutsal devlet" kavramına yaslanılmaktadır. Bu devekuşu politikası vatandaşların temel hak ve hürriyetleri konusunda mutazarrır duruma düşmesine yol açmaktadır. (s.100)

Hakimiyet Kimin?

Padişahlık kaldırılırken ne hilafete son verilirken ve ne de Cumhuriyet ilan edilirken halkın fikrine, reyine başvurulmuştur. Asker-sivil yöneticilerle diğer laik aydınlardan oluşan bürokrasi halk adına yapmıştır bunları. Osmanlı Devleti'nin batılılaşma döneminde artan bir şekilde bürokrasi hakimiyeti hissedilir. Bürokrasi bütün bir asır boyunca padişah otoritesinin muhtemel bir güç kazanma ihtimalini yok etmeye çalışmıştır... Bürokrasinin padişahla birlikte yönetimi Cumhuriyete kadar sürmüştür. Cumhuriyet, dış görünüşte halk egemenliği, gerçekte bürokrasi hakimiyetinin resmileşmesi, alenileşmesi anlamına gelmektedir bir bakıma."(s.70)

Bütün tek parti yönetimi boyunca halk adına hükmeden bürokrasi olmuştur. Bu yönetimin yasma organında diğer güç odaklarının, mesela büyük toprak sahiplerinin, tüccarların temsil edildiği de bir gerçektir. Ama bunlar, devlet desteğine mazhar olmayı yeterli bularak herhangi bir siyasi güç olmaya çalışmamışlardır. Ancak çok partili siyasi hayata geçişle birlikte bürokrasinin hakimiyeti başka güç odaklarıyla paylaşmaya yanaştığı görülmektedir. Bu pay-

laşmada her ne kadar siyasi iktidar anti-bürokratik bir yapıda olsa da yasama dışında pek etkili olamamıştır. Yasama ve siyasi iktidara rağmen bürokrasinin yönetimindeki hakimiyeti nisbi olarak kırılabilmiştir bu yüzden.

1960 darbesi ve sonrasında gelişen olaylar bir anlamda bürokrasinin halk adına hakimiyetini sürdürme tavrı ile, siyasi iktidarların daha geniş halk kitlelerine dayanan yönetim anlayışları arasındaki açık ve gizli çatışmalarla, çekişmelerle yakından ilgilidir.

Kırk yıllık "demokrasi" tecrübesine rağmen, bugün dahi, hakimiyetin halka ait olduğunu söylemek kolay değil! (s.70)

Öncü Güç/Zinde Kuvvet:

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren asker-sivil bürokrasinin, öncü güç ya da zinde kuvvet olarak tek iktidar odağı olduğu bu durumun 1950'lere kadar aksamadan sürdüğü bilinmektedir.

Öncü güç ya da zinde kuvvet kavramının halk hakimiyetine ya da demokrasiye dayandığı belirtilen bir yönetimde söz konusu edilmesi en azından ilgi çekicidir. Öncü güç ya da zinde kuvvet kavramı kendiliğinden farklılık ve imtiyaz kavramlarını da beraberinde getirmektedir. Öncü güç ya da zinde kuvvet halk için en doğru olanı bilen ve onu gerektiğinde halka rağmen uygulayan bir güç anlamı taşımaktadır. İttihatçıların belirgin bir şekilde böyle kavrama yaslandıklarını, Sultan ikinci Abdülhamid'i hall etmek istediklerinde "Millet sizi istemiyor" şeklinde bir gerekçe öne sürmelerinden de çıkarabiliriz.

Gerçekte milletin böyle bir şey isteyip istemediğini halkoyuna başvurmadan öğrenmek mümkün olmadığı gibi, o zamanlar böyle bir şey yapılsa da halkın büyük bir ihtimalle Abdülhamid'i destekleyeceği muhakkaktı. Bu yüzden asker-sivil bürokrasinin teşkil ettiği öncü güç/zinde kuvvet millet adına fetva keserek meseleyi halletmişti.

Öncü güç/zinde kuvvet kavramının oligarşik muhtevasının, devrim/inkılap hareketleriyle, bu hareketlerin mantığıyla uyduğu kesindir. Ancak bütün bunların hakimiyet-i milliye (ulusal egemenlik, halk hakimiyeti) ya da demokrasi kavramlarıyla uyduğunu söylemek zordur. O yüzden, Cumhuriyet tarihinin tek parti döneminin resmi kitabı anlatımı ile, gerçek anlatımını çakıştırmak imkansızdır. (s.72)

Cumhuriyet mi, zinde güçler oligarşisi mi?

Her ne sebeple olsun, "anayasa değişikliğini halka götürmek" fikri, zorunlu olarak alışılmış anayasaların güçle değiştirilmesi yolunun dışında bir alternatifin, zinde güçlere karşı halk alternatifinin gündeme getirilmesi yönünden hiç de önemsiz bir tavır değil.

Halkı anayasanın oluşumuna şöyle veya böyle katmak kendini her şeyin üstünde gören elitist kesimlerin kesinlikle arzu etmedikleri bir şık. Bu kesimlerin ruh halini gazetesinin kuruluş yıldönümünde yayımlanan yazısında bir Cumhuriyetçi, "bazı konularda çoğunluk iradesinin hiçbir anlam ifade etmediğini, çoğunluk iradesine karşı çıkmalarının bu yüzden kaçınılmaz olduğunu" belirterek net şekilde ortaya koyuyor. Cumhuriyetçinin bu direnmedeki kriteri de şöyle: "Çağdaşlığa, Atatürk devrimlerine, insan haklarına ters düşen baskılar."

"Cumhuriyet", adı üstünde "halk yönetimi" ama eğer bütün cumhuriyetçiler halktan böylesine korkacak ve hemen "direnişçi" pozisyonu alacaksa Cumhuriyet nasıl halk yönetimi olacak?...

"Çağdaşlık, Atatürk devrimleri, insan hakları" gibi muğlak, kimi birbiriyle çatışabilir kavramlara dayanarak "cumhuriyet" değil, zinde güçler oligarşisi kurulur ancak. (s.86)

İŞKENCE İLE İLGİLİ CEVAZ KARARI:

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No.lu Askeri Mahkemesi'nin 16 Ağustos 1971 tarihli duruşma tutanaklarında 7.sayfada yer alan bir "ara kararı", dönemin işkencelerinin tes-cili ve mahkeme heyetince de meşru bulunarak kabulü açısından bir utanç belgesi olarak ada-let tarihine kaydedilmiştir: "Sanıkların bir kısmına tazyiklerde bulunulmakta olduğu iddiası, dava ile re'sen ilgili bulunmamaktadır(..) Askeri Mahkemece, sanıkların işkenceye tabi tutu-lup tutulmadıkları cihetinin tahkiki yoluna gidilse ve bir an için bu iddianın gerçek olduğu sübut bulsa dahi bu tesir ve tazyikin gerçeği söyletmek gayesine matuf olarak mı, yoksa şu bu şekilde ifade almak maksadıyla mı yapıldığının tesbiti imkan dahilinde bulunmaması ve delil-lerin serbestçe takdiri yönünde herhangi bir etkisi olmaması sebebiyle bu konuya ilişkin itiraz-ların ve taleplerin reddine oybirliği ile karar verilip açık olarak tefhim edildi." (Hikmet Özde-mir, Türkiye Cumhuriyeti, s.344)

ASKER KİME KARŞI SORUMLU:

12 Mart 1971 darbesi dönemindeki hükümetlerden birinin Başbakanı Ferit Melen'in sıkıyönetimin 11.kez uzatılması görüşülürken TBMM'nde yaptığı itiraf: "Muhterem arkadaşlar, sıkıyönetim, hükümete bağlı bir teşkilat değildir. Sıkıyönetim, hükümetin emrinde bir kuruluş da değildir... Sıkıyönetim Komutanı vazifesini yaparken, Hükümete değil, kanunumuzda, Başbakan'a karşı sorumludur. Başbakan'a sorumlu olmak başkadır, Başbakan'ın emirlerine tabi olmak başkadır. Bu farkı bilmeniz lazımdır..." (Zafer Üskül, Siyaset ve Asker, 2. Baskı, s.198)

ÖNEMLİ KARARLAR HANGİ YÖNETİMLERCE UYGULANABİLİR?

Hikmet Özdemir, Türkiye Cumhuriyeti adlı kitabında, "24 Ocak 1980 kararlarının ancak muhalefeti olmayan bir hükümet döneminde (tercihan askeri yönetimlerde) yürürlüğe konulabileceği herhalde 24 Ocak kararlarını hazırlayan teknisyenler ile İMF ve Dünya Bankası çevrelerince biliniyordu. Bunun içindir ki, Ordu'nun yönetime el koymasından sonra paketin uygulanmasına devam edildi. 24 Ocak ekonomik istikrar paketini hazırlayan ve Genelkurmay başkanlığında yüksek komuta heyetine sunan teknisyenlerin başında da (Turgut Özal), 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinden hemen sonra kurulan hükümetin ekonomiden sorumlu Başbakan Yardımcılığına getirilecekti." (s.411, 27. nolu dipnot) demektedir.

1997 yılında da 1960'da yapıldığı gibi, sisteme çeki düzen verme ve ayaklar altından kayıp giden zemini yeniden tek parti/şef dönemine çekme girişimleri ve uygulamalarını içeren 28 Şubat kararları, kesintisiz eğitim ve bilumum MGK kararlarının uygulanabilmesi için de askeri bir yönetim veya askerin vesayeti altında bir yönetim gerekmektedir. Refahiyol iktidarı bunu büyük oranda sağlayabileceği halde, zeminin tekrar yakalanması uğruna alaşağı edilerek, Turgut Özal misyonuna özenen fakat onun kadar basiretli olamayan Mesut Yılmaz bu göreve getirilmiş ve kararlar eksiksiz ve halka rağmen uygulamaya konulmuştur. (M.Balcı)

DARBE HEVESİ

Türkiye'de Ordu, her an ihtilal yapmaya hazır bir şekilde eğitilmekte ve hazırlanmaktadır. Bunun birçok örneği olmakla birlikte iki örnek verilebilir: Birincisi: 12 Eylül 1980 öncesidir.

5 Ocak 1980 günü toplanan AP Genel Yönetim Kurulunda, "Ordunun yönetime el koymamakla birlikte, siyasete el koymuş oyduğu" görüşüne varılmıştı. Cüneyt Arcayürek'in yazdığına göre, Genelkurmay karargahında o günlerden başlayarak yönetime el koyulacağı gün nasıl davranılacağı, ne gibi işlemler yapılacağı, hangi bildirimlerin çıkacağı dosyalanıyordu. 11 Eylül'ü 12 Eylül'e bağlayan gece yayımları organize etmesi için Genelkurmay Başkanlığına götürülen ve sabaha kadar orada kalan TRT Genel Md. Doğan Kasaroğlu, daha sonra; "PTT Genel Müdürü ile bana, ne yapmamız gerektiğini söyleyen Amiralın önündeki dosyaya baktım. İçindeki kağıtlar sürekli açılıp kapandığı incelendiği için kenarları artık sararmıştı. Tıpkı albümlerde sararan fotoğraflar gibi diyecekti." (Cüneyt Arcayürek'ten aktaran, Hikmet Özdemir, Türkiye Cumhuriyeti, s.414)

"7 Ocak 1980 günü Başbakan ve Komutanlar önceden kararlaştırdıkları şekilde toplanmışlar, Genelkurmay başkanı Ordu'nun rahatsızlıklarını gerekçeleri ile birlikte aktardıktan sonra, yapılmasını istediklerini madde madde sıralar:

- 1- 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu yeniden düzenlenmelidir.
- 2- Emniyet örgütünün etkinliğini arttırıcı kanun çıkarılmalıdır.
- 3- Ceza Usul Kanununda değişiklik yapılmalıdır.
- 4- Polis ve Öğretmen dernekleri kurulmamalıdır.
- 5- 1974 affi bugünkü duruma sebep olmuştur. Anarşist ve bölücüler için af çıkarılmamalıdır.
- 6- Her türlü ideolojik yayınlar önlenmelidir.
- 7- Radyo ve televizyon programları düzeltilmelidir.
- 8- Gecekondu bölgeleri organize edilmeli yahut şehre akın önlenmelidir.
- 9- Toplantı, gösteri ve yürüyüşler disipline alınmalıdır.
- 10- Olağanüstü hâl kanunu ve DG M kanunları çıkarılmalı. Ordu her seferinde müdahale mecburiyetinde kalmamalıdır.
- 11- Seçim Kanunu, Siyasi Partiler yeniden düzenlenmelidir. Aksi halde önümüzdeki seçimlerde parlamentonun yeni bir şekil alacağına inanmıyoruz.

- 12- Danıştay'ın yetkileri yeniden düzenlenmelidir.
- 13- Toprak reformu yeniden ele alınmalıdır.
- 14- Gazete ve dergi çıkarılması başıboş olmamalıdır.
- 15- Meclis çalışmalarının engellenmesi önlenmelidir. Halk üzerinde menfi tesir yapmaktadır.
- 16- Vergi reformu yapılmalıdır.
- 17- Siyasi Partiler, kesin ve ortak tavır içine girmelidir.
- 18- İstihbaratın etkinliği arttırılmalıdır.
- 19- Öğretim Kurumları politize olmaktan kurtarılmalıdır.
- 20- Devlete ve Kamu kuruluşlarına sızmış olan militanlar temizlenmelidir.
- 21- Anayasal kuruluşlar yıkıcılık ve bölücülükle ilgili bilgi sahibi değildir. Bilgi sahibi yapılmalıdır.
- 22- Atatürk ilkelerinden asla taviz verilmemelidir.
- 23- Bu konuda CHP'nin desteğinin alınması önemlidir" (s.417)

Yukarıda yapılması istenilen hususları, 1997 yılı MGK toplantılarında alınan kararlar ve uygulamalar ile karşılaştığımızda; birçok isteğin çakıştığını, bir çok uygulamanın da benzer olduğunu görmekteyiz.

Örneğin: 1402 sayılı kanunda değişiklik, Ceza Usul kanununda değişiklik, ideolojik yayınların yasaklanması, Radyo ve televizyon programlarının, Toplantı, gösteri ve yürüyüşlerin zaptu rapt altına alınması, Seçim kanunu, Siyasi Partiler Kanunu'nda değişiklik, Danıştay'ın yetkilerinin düzenlenmesi, Toprak Reformu, Gazete ve dergi çıkarılmasının zorlaştırılması ve sansür istekleri, Vergi Reformu, Anayasal kuruluşlara yıkıcılık ve bölücülükle ilgili bilgi (Brifing) verilmesi, Tüm bu düzenlemelerde CHP'nin desteğinin alınması gibi istekler (ki neredeyse sayılan isteklerin tamamını kapsıyor), 1997 yılında TSK'nin hükümetlere dayatılan isteklerin ve uygulamalarının aynısıdır.

Ayrıca bazı isteklerin ülke huzuru ile ilgisinin olmaması da Ordu'nun müdahalesinin zaruretten kaynaklanan bir durum olmadığını, asıl amacın siyasete ve yönetime el koyarak derin devleti ayakta tutma ameliyesi olduğu da görülmektedir.

Derin devlet"nin bu amacı için, TSK içinde yuvalanan eski adıyla "Silahlı Kuvvetler Birliği", belki yeni adıyla "Batı Çalışma Grubu" gibi ihtilal ekiplerinin her zaman hazır bulundurulduğunu da görmekteyiz. Derin devlet, bu tür organizasyonları her zaman elinin altında hazır bulundurarak, gerektiğinde (zemin ayaklarının altından kaydığında) düzene çeki düzen vermek için kullanabilmektedir. (M.Balcı)

ATATÜRKÇÜ DEVLET VE DEMOKRASİ

"Eğer yapılacak yeni Anayasa'da, 1961 ve 1982 Anayasaları gibi, "Atatürk ilke ve devrimlerini" benimseyen bir devlet söz konusu edilirse, böyle bir devlet demokratik ve hukukun üstünlüğünü savunan bir devlet olamaz. Çünkü, resmi görüşten yana olmuş, karşıt görüşleri ve yandaşlarını dışlamıştır. Böyle bir devletin tutarlı olabilmesi için, karşıt görüşleri ve örgütlenmelerini yasaklaması zorunludur. Çünkü yansız değildir. Militan bir devlettir... Dahası böyle bir devlet, Atatürk devrimini, araç olmaktan çıkarıp amaç haline getirecektir. Onu yörüngesinden saptıracaktır. Çünkü devrimin amacı, çağdaş sivil toplumu kurmaktır. Amaçla araç birbirine karıştırılırsa, vesayetçi dönemdeki direnişi sürdürmek gerekecektir. Bunun ise elbette çağdaşlıkla uzaktan yakından ilgisi yoktur." (Sami Selçuk, Laiklik, Adam Sanat Dergisi, Eylül 1993'den yapılan alıntı, s.43)

Demokrasi ve Hoşgörü:

"Faşizm, komünizm ve köktendinciliğe demokrasi izin verebilir mi? Bir başka deyişle, iktidara geldiklerinde, kendini yok edecek akımlara izin verecek kadar demokrasi demokrat, hoşgörü hoşgörülü olabilir mi? Buna hayır diyenler, demokrasi ve hoşgörünün öz savunma (meşru müdafaa) hakkından söz ederler. Evet diyenler ise, insanın sağduyusuna inanmaktadırlar. Onlar, özgürlüğe son verecek kadar zordan yana olan hiçbir akımın çoğunlukça benimsemeyeceğini belirtmektedirler. Sağduyu insanlar arasında eşit paylaşılmıştır. O nedenle bu sonuç kanımca doğrudur...

İlkin ben demokratım. Bir hukukçu yurttaş olarak militan devleti, militan demokrasiyi reddediyorum. O nedenle Anayasa'da, hiçbir resmi görüşe., bu arada Atatürkçülüğe de yer

verilmemelidir. Değerler çatışmasında ve hiyerarşisinde, demokrasi, Atatürkçülük dahil, her türlü görüşe üstün tutulmalıdır. Esasen Atatürkçülüğün uzak amacı (ereği) demokrasi olduğuna göre, başka türlü düşünmek de olanaksızdır...

Türkiye'de demokrasiye hazırlık dönemi bitmiş, salt demokrasiye geçilmiştir. Böyle bir dönemde, devlet ve Anayasa, resmi görüşlerden arındırılmalıdır. Esasen kim ki demokrattır, bir başka sonuca varamaz...

Evet; bir demokrat olarak yansız devletten yanayım. Demokrat bir devletin başka türlü olmasını düşünemiyorum.

Ancak, devlet ne denli yansız olmak durumundaysa, birey de bir görüşü seçmek, yanlı olmak durumundadır. Birey için doğal olan da budur.

...Bu bağlamda, 1920-1938 yılları arasında gerçekleştirilen devrimi ve uygulamasını, zorunlu bir geçiş dönemi olarak algılıyor ve haklı buluyorum. Atatürk yolunu iyi seçmiştir. Asker-sivil bürokrat egemenliği gibi olumsuzlukların, Atatürkçülüğün resmi görüş olmaktan çıkarılmasıyla yok edileceği inancındayım. (Sami Selçuk, Laiklik, Adam Sanat Dergisi, Eylül 1993'den yapılan alıntı, s.44-45)

Katıksız Hapis Cezası Savunması:

Anayasa Mahkemesi'nin 1963/57 E ve 1965/65 K. sayılı kararı ana hatlarıyla şöyledir:

"Kanun, katıksız hapis cezasının getireceği acının aşırı dereceyi bulmasını engellemek için her tedbiri öngörmüş durumdadır. (..) Halkının büyük çoğunluğunun, ne yazık ki başlıca gıdasını ekmek teşkil eden bir ülkede bu gıda ile yetinmek zorunda bırakılmayı eziyet ve işkence saymak gerçekçi bir görüş ve anlayış olamaz. (...) Bir takım ağır askerlik hizmetlerinden ayrılabilmek için hapse girmek yollarını arayacakların ve oda hapsini nimet sayacakların çıkabileceği ve bu gibilerin ancak katıksız hapis cezasının yola getirebileceğini de ayrıca göz önünde tutmak gerekir. (...) İnsan haysiyeti kavramını, toplumların kendi görenek ve geleneklerine ve topluluk kurallarına göre insanın, saygıya değer olabilmesi için onda bulunmasını zorunlu gördükleri niteliklerle karıştırmamak gerekir..."

Yıl 1966... Bu kez CHP'li 99 Senatör ve Milletvekili tarafından, Askeri Ceza Kanunundaki bazı maddelerin 7, 14, 30 ve 138. maddelerine aykırı olduğu iddiasıyla bir dava açılır.

İptal başvurusunu reddeden Anayasa Mahkemesi; 28 Haziran 1966 tarih ve 1963/132 E, 1966/29 K. sayılı gerekçeli hükmünde şu görüşlere yer verebilmiştir:

"Askerlik şerefli bir görevdir. Bu şerefin korunması kaygısı en ağır müeyyideleri haklı kılar. Askerlik şerefine leke sürenlerin, yerine göre hapis, ağır hapis, hatta idam cezasıyla cezalandırılmaları yeterli değildir."

Yeniden doğmakta olan işte bu gelenektir ve benim buna itirazım var... Sizin de olsun.

Unutmayın, bu anlayış sadece ondan mağdur olanları değil, tüm toplumu ilgilendirir. Zira sistemin arıtma sistemini zaafa uğratar. Bu sistemin kimi, nasıl, ne zaman, hangi gerekçeyle vuracağı belli olmayan garip bir silaha dönüşmesini ifade eder." (Ali Bayramoğlu, Yeni Yüzyıl, 9.8.1997)

ANAYASA MEŞRU MU?

(Sami Selçuk, (Yarg.4.Ceza Dairesi Bşk. ile yapılan röportajdan, Yeni Yüzyıl, 21.7.1997)

Türkiye, hukuk devleti olmanın çok gerisinde. 1839'dan beri bu savaşı verdiği halde hala hukuk devleti olup olmadığı tartışılıyorsa zaten çok eksiklerimiz var demektir. (...)

Bir ülkenin hukuk devleti olabilmesi için önce hukukun ne olduğunda anlaşmak gerekir. Yasalar uygulanmak için yapılır, ama yapılan her yasa hukuka uygun değildir. Bazı yasalar adalet ölçüsünü gözetmez. İnsanın vicdanını tedirgin eder ve sokaktaki adam bile bunun farkına varır. Ama ne var ki yasalar doğru oldukları için değil, yasa oldukları için uygulanırlar. Mesela bana göre, anayasamız meşru değil. Kargaşanın temel nedenlerinden birisi bence bu. Ama ben yargıcam, mecburum anayasayı uygulamaya.

İlk yapılacak şey bu anayasanın kaldırılmasıdır. Çünkü anayasa bir toplumsal sözleşmedir. Bu anayasa, bir toplumsal uzlaşma sonucunda benimsenmedi. Gerçi Cumhurbaşkanı, "Bu anayasa %93'le kabul edilmiş bir metindir, yani uzlaşma vardır" dedi ama, bu aldatıcı, O, doğru bir uzlaşma değil. (...)

Birincisi, bu anayasaya karşı düşünce açıklanması yasaklanmıştı. Türkiye o günlerde bir çöle çevrildi, konuşanlar cezaevine girdiler. Bir kişi konuştu, o da zamanın devlet başkanı (Evren), 67 ile gitti. Anayasayı anlattı. Bir kişi konuşuyor, herkes dinliyor. Başkasının konuş-

ma hakkı yok, sadece dinleme hakkı var. Böyle şey olmaz. Bu anayasa niçin yapılıyor? Sizin, benim için yapılıyor. Benim haklarımın ne olduğunu belirleyecek, bana uygulanacak. Yüzde 93 oy aldatıcıdır. Dünyanın her tarafından bu koşullarda oylanan anayasalar yüzde yüze yakın oy almıştır, çünkü askeri bir rejimden kurtulmak için ölümü görüp sıtmaya razı olmuş bir halk var. Kimse kendini aldatmasın. (...)

Türkiye'de hak alma özgürlüğünü en çok örseleyen nokta adaletin gecikmesi. Adalet dünyanın her tarafında gecikir, ama Türkiye'deki kadar gecikmez. Onun için de adam tez elden adaleti gerçekleştirmek için meşru olmayan yollara başvuruyor. Bir hukuk devletinde hiç kimse adaleti kendisi icra edemez. Ama bizde bunun cezası çok hafif. Sizden yüz milyon lira alacağım var. Vermezsen öldürürüm dediğim zaman silahlı olduğum takdirde bunun cezası iki ay. Şimdi yargıcın bunda ne kabahati var? Bunu uygulamak zorunda yargıç. (...)

Memurin Muhakemat Kanunu kalkmadığı sürece devlet yıpranmaya devam edecek. Çünkü devlet bu izlenimi oluşturuyor. Suçluları koruyan bir devlet durumuna düşüyor. Suçluları koruyan bir devlete ise kimse saygı duymaz. Devletin meşruluğu yavaş yavaş altından kaymaya başlar. (...)

Meşruluğu elinizden kaçırırsanız, çatışma başlar için için. Türkiye'de anayasa meşru değil. Bazı seçimler oluyor, onların da meşruluğu çok kuşkulu. Bir kurum, bir kişi, bir yasa ancak, eğer sokaktaki yurttaşlar bu yasanın usullere uygun olarak çıktığına ve haklı olduğuna, bu kişinin usullere uygun olduğuna inanıyorlarsa, meşrudur. En azından çoğunluğa yakın bir kesimin buna inanması gerekir. Şimdi elinizdeki anayasaya bugün kimse inanmıyor. Öyle bir seçim sistemimiz var ki, büyük kitleleri temsilcisz bırakıyorsunuz. Bunların hepsi meşruluğu örseleyen etkenlerdir. (...)

Devletle vatandaş davacı, davalı sıfatıyla devamlı karşı karşıya gelir. Türkiye Devleti, vatandaşlarıyla en kavgalı devlettir. Çok fazla dava sayısı var. Devletin dava sayısı yargının işini en çok arttıran davalardan biri. (...)

Yargı bağımsız değil. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu hakkındaki eleştirileri göztecek bir değişiklik hep vaat ediliyor ama, yapılmıyor. İtalya'da bir yargıç kendisi hakkında işlem yapacak olan kurulun toplantısını gidip dinler. Türkiye'de bunlar gizli yapılıyor. Çok gerisindeyiz bu için. Türkiye'de arkanızda kamuoyu da yok. Yargı bağımsızlığının kendi lehine olduğunu bilmiyor mu kamuoyu? Kamuoyu demokrasilerin geliştiği ülkelerde ise, yargı

bağımsızlığını örseleyen bir davranış olduğunda kamuoyu ayağa kalkıyor. Sonunda her toplum kendisine layık suçluları bulur. Diyorsunuz ki, yolsuzlukları önleyeceğim. Ama devleti saydam, yargıyı tam bağımsız yapmıyorsunuz. Yolsuzluğu nasıl önleyeceksiniz? Suç gizlilikte, karanlıkta işlenir. Gizliliği kaldırırsanız, suç azalır. (...)

Yargı bağımsızlığı kamu yararı içindir. Yargının karşısına devlet gelir, sokaktaki sıradan yurttaş gelir, cumhurbaşkanı gelir, Şimdi bunların arkasındaki uyuşmazlığı çözebilmek için yansız bir yargıç isterseniz. İşte yargı bağımsızlığı bunu sağlar. Yargıç hükümete, devlete, cumhurbaşkanına, hatta kendine karşı bağımsız olur. Hepimizin bir ideolojisi vardır. Dindar ya da dinsiz, Atatürkçü ya da ona karşı olursunuz. Bütün ideolojileri, yargılama yaparken eşikte bırakacaksınız. Eğer yargıç bir tarafın ağırlığını üzerinde hissederse, o korkuyu duyarsa, ister istemez o tarafı kayırabilir. Kayırmasa bile, öyle bir düşüncenin toplumda uyanması dahi yargıyı örseler. (...)

Yargının sağlıklı olabilmesi için sanık da tanık da mağdur da bulunacak. Yoksa o duruşma sakattır. Duruşma güvenliğini de hâkim sağlamaz, devlet sağlar. Devlet yargılamasını, cezalandırmasını, masumsa kurtarmasını bilmelidir. Hukuk devleti budur. (...)

Ben 12 Eylül yasalarını değiştirmenin de ötesine geçiyorum. 12 Eylül'de çıkan ve 12 Eylül'de yapılan tasarruflardan da hesap sormak lazım diyorum. (...)

Hesap sorulmazsa devlete saygınlık azalıyor. Yargının önüne gideceksiniz, yargı hesabını sorar. Sonunda aklanırsınız ya da mahkûm olursunuz. Yanlış yaptıysanız borcunuzu ödersiniz. Bir ülke istemediği bir rejim altında yönetilmişse onun sorumlularından hesabını sormalıdır. Bu bir onur sorunudur. Böyle bir anayasa alıyorsunuz ve halka "ya kabul et, ya da diktatörlüğü sürdüreceğim" diyorsunuz. Bence onurlu hiçbir halk buna katlanamaz. Türkiye artık silkinmeli, bu anayasalardan, bu kamburdan kurtulmalı. Halk artık bu sistemin içine sığmıyor. Toplum kabına sığmıyor. Bir ozanımız, "Bağır bağır, Ankara sağır" diyor. Ankara çok sıkıştı. Tepkiler çok yüksek artık. (...)

Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde dünyada en çok davası olan ülke. Bizi bu bile uyandırmıyor. Kimileri "Avrupa bize ne karışır" diye kahramanlık taslıyor. Adam halkınızın iyiliğini söylüyor. Bunu onur sorunu yapmak ilkelik. (...)

Türk halkı hukuka ilgisiz. Sahip çıksa bir sürü yanlış düzeltilir Yüzlerce yılın bir sonucu bu. Devlet halkını hep işe yaradığı zaman kullanmış. Halkını, askere ihtiyacı olduğu zaman hatırlamış. Halkı bir çırpıda yurttan düzeyine getirmek kolay değil tabii. (...)

Devlet kutsal olamaz. Kutsallaştırırsanız, dokunulmaz hale getirirsiniz. Devlet, hukuku kendi düşüncesi ve inancı doğrultusunda kullanamaz. Kullanırsa zorbalaşır. Devlet düşünceler karşısında yansız olmalıdır. Devlet gibi düşünmeme özgürlüğüne sahip olmalıyım ben. Devlet bu özgürlüğü de hukukla sağlar. Düşünceler arasındaki tartışma kavgaya dönüştüğü zaman hukuk müdahale eder. Ama Türkiye'de devlet hukuku böyle kullanmıyor. Düşünce özgürlüğü Türkiye'de tam sağlanmadı. Oysa düşüncenin tehlikesi olmaz. Ama bizde "şöyle derseni cezalandırırım" diyor. Böyle bir devlet zorbalaşır. Beni devlet istediği biçime sokamaz. Sokmaya kalkıştığı zaman o ben olmam. Kimse kendisi değildir öyle bir devlette. Devlet herkesin kendisi kalmayı oluşturacak bir ortamı hukuk sayesinde kotarabilir. (Sami Selçuk, Yeni Yüzyıl, 21.7.1997 günlük röportajdan, Röportajı yapan, Neşe Düzel)

HUKUK DEVLETİ

Sami Selçuk (Yrg., 4.Ceza D.Bşk., İst.Ün.Huk.Fak'nde 10 Mart 1995'de yaptığı "Hukuk Devleti" başlıklı konuşması, Pazar Postası, Sayı.71, 29.4.1995)

Paul Valey'nin yorumu şudur: "Her zorba yapayalınızdır. Çünkü ona ilk ihanet edenler daima en yakın dostlarıdır. Bu bir.

Her zorba, zorbalığın kısır döngüsünde kendi yarattığı zorbalığına ve kullandığı baskı tekniğine, önünde sonunda yenik düşmeye mahkumdur. Bu iki.

Zenon, zorbaya hile yaparak daha derindeki bir doğruyu göstermiştir. O da şudur. Her zorbalık, kuşku ve aldatmacaya dayanır ve bunlarla beslenerek yaşar. Bu üç.

...Evet, "tek kral, tek yasa, tek slogan, yüzyılımızın ilk yarısında milyonlarca cana mal olmuştur. Birey yine yapayalınızdır.

"Tek biçimli insan" yaratma iddiasıyla boy gösteren totaliter/tümelci devletler acılar bırakarak tarihe gömülmüşlerdir.

Sonuç ise şudur: Özgürlükçü/çoğulcu demokrasi, sivil toplum, hukuk devleti, insanlığın düşünsel evriminin ulaştığı son kavşak noktası olmaktadır (Fukuyama). 'Sami Selçuk)

"Hukuk devleti demokrasi ile çok fazla ilişkili bir kavramdır günümüzde. Hatta hukuk devletini demokrasinin gerçekleştirilmesini sağlayan bir mekanizma olarak da görmek mümkün veya hukuk devletini iyi kurarsanız bundan demokrasi de doğar diyebiliriz. Demokratlıktan bahsetmek için hukuk devletine sahip olmanız lazım. Hukuk devleti genelde doktrinde hukuka bağlı devlet olarak tanımlanmaktadır. Yani önceden konulmuş kurallara vatandaşlar kadar devletin de bizzat uyması demektir...

...Kanunların olduğu her yerde hukuk devleti vardır diyemeyiz. Bir yerde hukuk devletinin olabilmesinin en önemli şartı o yerde 'hukukun üstünlüğü'nün olmasıdır ve bu ilkeye uyulmasıdır... (Burhan Kuzu, Yeni Şafak Gazetesi, 21.3.1997)

"Şu hâlde demokrasi, kanunlaştırma: Birinci şekli güvence olan anayasanın üstünlüğü ilkesinde de anayasayı çoğunluk istediği gibi değiştirir anlamında ise bu mealde "Demokrasi", gerçekten de ne hukuk devleti ile bağdaşır ne de İslam ile bağdaşır. Temel, başkalarına zulmetme, zarar verme, güçlünün anayasayı istediği gibi değiştirme yetkisi olarak kabul edilirse esasen o çoğunluk diktatörlüğü olur. Bu anlamda demokrasi Hukuk devleti ile bağdaşmaz. Onun için bugünkü anayasada da dikkat ederseniz demokratik hukuk devleti denir. Demokrasi değil.

Demek ki, hukuk devletinin bir aracı olarak demokrasi ikinci bir şekli güvencedir." (Hüseyin Hatemi, Y.Şafak, 22.3.1997)

Sivil Toplum.

Kentte yapılanan uygarlığı, yurttaşları çağırıyor. Kökeninde din özgürlükleri savaşı var. Kırsal toplumun aynı tür ve cemaatçi yapısının tersine, özünde/bağrında farklılıkları/çeşitlilikleri bir arada barındırıyor. Barışçıl çoğulculuğu vurguluyor. Burası çok önemli. Kimliklerini farklılıklarıyla koruma kaygısındaki yurttaşlar "nasıl bir arada yaşayabiliriz?" sorusunun yanıtını, yansız devletin ve bağımsız yargının kotarıp uyguladıkları, insan haklarına ve adalet değerine dayalı yazılı hukukta buluyorlar. Böylece sivil toplum ve hukuk devleti doğuyor. Devletin meşruluğunu bu hukuk sağlıyor. Sivil toplum, bireysel hak ve özgürlükleri güvenceye almak için hukuk devletine; hukuk devleti de sivil toplumu kargaşadan kurtarıp korumak için hukuka gerek duyuyor. Özetle sivil toplum olmadan hukuk devleti; hukuk devleti olmadan da sivil toplum olamıyor. (İlkay Sunar, 14.11.1991)

Postmodernizm.

Postmodernizm/çağcılık sonrası. Özne-kişi merkezden uzaklaşır. Parçalanma süreci hızlanır. Yerel meşrulaşır. Bireycilik özendirilir. Çoğulculuk, akılcılaştırılır. Başka başka kimliklerin kendilerini koruma ve geliştirme temelinde parçalanmışlık olgusu, herkesin kendi kültür dünyasında yaşantısını farklılaştırır. Değer alanları farklılaştıkça iç sınırları parçalanıp çoğaldıkça, biraz önce değindiğim çağcılığın önerdiği evrensel, tek, mutlak toplum gerçeğini, yerini; artık çoğulcu, bireyci, görelî toplum gerçeği almıştır. (Sarıbay, 10-20)

Farklılıklar, yani çoğulculuk korunabildiği oranda toplum ilerleme dinamizmi kazanıyor. İlerlemenin gizi işte burada yatıyor.

Bu yüzden, tek, evrensel ve mutlaka gerçek temelinde "tek biçimli insan" yaratma iddiasıyla ortaya çıkan ideolojiler ve rejimler, yalnızca iflas potansiyelini, ivmesini de yok ediyorlar. Oksijen tüpünü kendi elleri ile çekerek intihar eden bir hasta gibi eskiyi ve katalizör öğeleri öldürüyorlar. Yeninin doğmasını da yasaklıyorlar.

Bu bilimsel saptamalar bağlamında, hukuk devleti, başat nitelikler ve değerler yüklü bir kavram olarak ortaya çıkıyor.

Üstlendiği temel işlevi şudur: Sivil toplum, özgürlükçü/çoğulcu demokrasi ve çağcılık sonrası bu çoğulculuğu/farklılığı, bu bireyciliği, bu göreliliği korumak, özendirmek, güvence altına almak.

Devlet, hukuk devletinde sınırlı doğmuştur. Haklar ve özgürlükler, devletin dahi giremeyeceği hukuk kalesiyle kuşatılmışlardır. Hukuk devletinde bu haklar ve özgürlükler, devletçe lütfedilmezler; yalnızca korunur ve güvence altına alınırlar. Devletin ve bireyin, hukuku hiçe sayma hakları yoktur. Sınırlı doğan devlette ister işlemlerle ister kişilerle ilgili olsun bu sınır uyuşmazlıklarını bağımsız ve yansız yargı çözer. Çözüm, sokağın sıcak ve duygusal mantığına göre değil, hukukun soğuk kanlı mantığına göredir. Bağımsız yargı, devleti taahhütlerini yerine getirmeye zorlayan biricik aygıttır. "yahasız suç ve ceza olmaz", "yargılanmadan kimse cezalandırılmaz" gibi bir dizi taahhüdü.

Hukuk devletinde devlet, bireysel özgürleşmeyi, farklılaşmayı gerçekleştirmek, özendirmek için, her türlü inançtan, görüşten, ideolojiden arınmak, bunlara eşit uzaklıkta ve yansız olmak zorundadır. Devlet hiçbir görüşün ne yanında ne de karşısındadır. Onlar arasında hiye-

rarşi gözetmez. Hukuku, onların karşılıklı ve birbirlerini yok etmeden, barış içinde tartışmaları için, bir barış tekniği olarak kullanır. Hukuk, görüşler diyalektiğini özgürce sağlayan çerçeveyi çizer.

Demek ki, çağımızda hukuk devletinin en önemli boyutu, ayrıcı ve duyarlı niteliği, yansız olmasıdır.

Eğer devlet bundan sapar; bir dini, inancı ya da görüşü resmen benimserse, barışçı işlevini, meşruluğunu, saygınlığını yitirir. Çünkü karşıt görüşleri, bireylerin "devlet gibi düşünme özgürlüklerini" hiçe sayarak inançları peşin peşin mahkûm etmiştir. Artık orada tartışma, rejimin içinde değil; rejimin üzerindedir. Yanlı devlet militanlaşır, yasakçıdır. Meşruluğun dışına ittiği görüşlerin boşalma kanallarını kapattığı için, orada rejimin güvenlik sigortaları yoktur. Patlamalar, kutuplaşmalar olarak, rejim, barış kurmada yetersiz kalacaktır.

Bir akımın devletin resmi görüşü olması, ilk bakışta o akımın yandaşlarını rahatlatır. Ama aslında, o akım için bir talihsizlikler en büyük kötülüktür. Zira bir akım, karşıtı olmayan ortamda gelişemez. İçine büzülüp kapanır. Klişeleşir, sloganlaşır, doğmalaşır. Melankolik bir ideolojiye dönüşür. Belli bir zaman dilimine itilip hapsedildiğinden, gelecek boyutu yoktur. Tükenir, çözülür. Kimse beyin çilesi çekip onu geliştirmeye özenmez. (...)

Bu nedenledir ki çoğulcu demokrasinin, demokrasiyi yıkmaya yeltenen akımlara bile hoş görü göstererek böylece, onları rejimin içine çekip evcilleştirerek etkisiz kıldığı denemelerle kanıtlanmış bir ölçüdür. Özgürlüğü kötüye kullanacakları bahanesiyle, kaygısıyla onlara izin vermemek, kötü ve yanlış bir argümandır. Bu demokraside söz/konuşma özgürlüğünün ne olmadığı acemice ve yüzeysel bir tanımlama girişimidir. Anayasalar, bütün eleştirilerin, bir ayrıcalık olarak değil, çoğulcu demokrasinin dayattığı koşulu yerine getirmek için korurlar. Başkalarının dinlenme özgürlüğünün var olması için ötekilerin söz özgürlüğü var olmalıdır. Anayasalar, konuşanların arka niyetleri ile uğraşmaz. O görüşler ne denli kaba ve yıkıcı olursa olsunlar, bu böyledir. Ötekinin demokrasiyi yıkma niyeti varsa, bırakalım konuşsun ki, demokrasi içinde yapayalnız kalsın. Ama onu susturursanız, ona karşı en güvenilir savunma araçından halkı ve kendinizi yoksun kılarırsınız. O da şudur: Aşırı uç ve kaba görüşü akılcı yoldan reddetme olanağını herkesin elinden almak. Dahası, böylelikle demokrasiyi demokratik ilkeler değil, düşmanı sindirme ilkeleri ve yöntemleri yönlendirmiş olur ki bu, demokrasinin düşmesi gereken bir tuzaktır. Esasen özgürlüğe son verme tehlikesi, bu kaygıya değmez ki! Eğer

bir ülkede düşünce ayrılıkları yasaklarla önleniyor ve herkes aynı şeyi düşünüyorsa, orada hiç kimse hiçbir şey düşünmüyor ve de demokrasi çok zayıf demektir. Bastırma girişimi, yararsızdır, tutarsızdır, gülünçtür ve de tehlikelidir. Sağlıklı bir demokrasinin çoğulculuğu yaşama iyi geçirmesi, bunları çözmeye yeter de artar bile. O yüzden Jefferson, başkan seçildiğinde "eğer, demiştir, aramızda birliğimizi bozmak ve cumhuriyetimizi değiştirmek isteyenler varsa, onları rahatsız etmeden kendi hallerine bırakalım (Cohon). (Sami Selçuk, Pazar Postası, 29.4.1995)

BÜROKRATİK İDEOLOJİYE HAYIR.

(1991 yılında SHP içindeki 'Yeni Sol' hareketin öncülüğünde hazırlanan ve İsmail Cem'in kaleme aldığı 'Yeni So'(un Türkiye Programı' başlıklı çalışmadan aktaran Ömer Servet, Gazete Pazar, 17 Ağustos 1997)

"Türkiye'nin sosyal demokratları olarak, sosyal demokratların SHP'si olarak, kendimizi geçmişimizle tarif etmeyi sürdüreceğiz miyiz?"

Solculuğumuzu, emeğin kitle partisi kimliğimizi, sosyal demokrasinin evrensel söylemini göz ardı ederek, tek parti döneminin anlayışlarında direnecek, ilkeleriyle yetinecek miyiz?"

Sosyal demokrasinin tüm partilerinde temel olan eşitlik, barış, dayanışma ilkesini SHP'nin altı okuna eklemeyi neden düşünmüyoruz?"

2000'li yılların Türkiye'sini 1930'ların ideolojik çerçevesine sığdırmaya mı çalışmaktayız?"

Hiçbir sol, sosyal demokrat ve eş anlamıyla demokratik sosyalist partinin ilkeleri arasında yer almayan 'devletçilik' ile; sol partilerin değil, sağcı partilerin geleneksel ve evrensel tanımı, ilkesi olan milliyetçilik ile sosyal demokrasinin yetinebileceğini, serpileceğini mi sanmaktayız?"

Partimiz yol ağzında. Doğru görmek, iyi düşünmek, sağlam karar vermek zorundayız.

SHP'yi, geçmişin ve eskinin eskiyen partisi olarak mı bırakacağız? Türkiye'nin, toplumun ve solun hızla aştığı bürokratik ideolojide, aşırı merkezîyetçilikte, buyrukçu ve yasakçı anlayışlarda mı kalacağız?"

SOĞUK SAVAŞ MANTIĞI VE VESAYET DEMOKRASİSİ

"Cumhuriyeti korumak ve kollamak kavramı, kime ve neye göre tarif ediliyor; kime, neye göre uygulanıyor? Cumhuriyet demokrasi aşamasına çoktan gelmiş sayılmıyor mu? Her demokraside olduğu gibi ister solda olsun ister sağda; bizde de 'soğuk savaş partilerinin' ve -silahlı kuvvetlerinin- 'yadırgamayacağı' protokol ve programlardan 'farklı', belki onlara 'karşıt', protokol ve programların düzenlenmesi, bir 'tehlike ' midir? Bu 'farklı' protokol ve programların uygulanmasına karşı çıkmak gerçekten 'cumhuriyeti korumak ve kollamak' mı olacaktır; yoksa 'soğuk savaş' alışkanlıklarını konfor ve rahatını korumak isteyen bir 'düzeni' korumak ve kollamak mı? 'Sistem' ülkelerinde, son 'müdahale' tartışılırken, bazı 'demokratların' öne sürmeye çalıştıkları 'kayıd ihtirazi' bence budur. Çünkü, ülkedeki 'demokrasinin', gerçekten demokrasi mi, yoksa 'vesayet altındaki' bir cumhuriyet mi olduğunu, tartışma gündemine getiriyor. Türkiye hazırlıksız geçtiği demokrasi uygulamasında, neredeyse yarım yüzyıldır bu sorunu çözemedi. **Soğuk savaş mantığı ve mantalitesi...** O gecikmiş yağmurlu günler!.. Sonbahar grisi bir bahar pastahanesinde, sorunu tartışıyorduk; 'laikliği' ve 'ilericiliği' lafebeliği zanneden aydınlarımızdan birisi, haklı bir soru sordu: "Olayın böyle yozlaşmasında, siyasi partilerin ve liderlerin hiç mi günahı yoktur?" Tereddütsüz vardır, çünkü **hepsi soğuk savaş ürünüdür**. Ve **soğuk savaş mantalitesi taşır**: Türkiye, -Silahlı Kuvvetleri de dahil olmak üzere- kendisini soğuk savaş mantığı ve mantalitesinden kurtaramadıkça, demokrasi daima böyle bir '**vesayet demokrasisi**' olarak kalacaktır. (Atilla İlhan, Cumhuriyet, 26.7.1997)

BAŞKASININ ÖZGÜRLÜĞÜNÜ ARAMAK

"Siz yan gelip yatacakken, komşunun hatırı veya etrafın ayıplamasıyla kalkıp, komşunun eşeğini aramak zorunda kalıyorsunuz. İşte o andan itibaren yaptıklarınız, kişiliğinizi ele verir. Bağrıyanık komşu, her yeri didik-didik eder. Bütün ihtimalleri dikkate alır. Buna karşılık siz, herkesin baktığı yerleri araştırmakla yetiniyorsanız, en azından duyarsız davranmış olursunuz." (Emcet Olcaytu, Aydınlık, 22 Nisan 1995)

DEMOKRASİYE YÖNELİK TEHLİKENİN KAYNAĞI BATI

"Batıdan sadece demokrasi ve insan hakları gelmez. Batıda egemen olan güçlerin niteliği göz önüne alınırsa; demokrasiye ve insan haklarına yönelik tehlikelerin kaynağı da orasıdır.

Demokrasinin gelişiminde, insan haklarının gelişiminde Batının katkıları inkâr edilemez. Ancak unutmayalım ki; Faşizm de Batı kaynaklıdır., emperyalizm de! Demokrasiye yönelik tertiplerin, tuzakların geresinde Batı sermayesi vardır." (Prof. Alpaslan Işıklı, Aydınlık, 15 Nisan 1995)

ANTİDEMOKRATİK SORULAR

* Demokratik haklarını koruma hakkı sadece kendilerine çağdaş, laik ve bilmem neci diyenlere mi mahsustur? Başkalarının da demokratik haklarını koruma hakları yok mudur?

* Demokratik olduğu söylenen bu ülkede, resmî ideolojinin dışındaki bütün ideolojilere demokratik haklarını koruma hakkı neden verilmemekte veya çok görülmektedir?

* Rejimin yılmaz bekçileri tarafından herhangi bir siyasi düşüncenin iktidar olmasına asla müsaade edilmeyeceği her defasında ifade ediliyorsa ve tehditler savruluyorsa hangi yüzle demokrasiden söz edilmektedir?

* Bu memlekette benden başkasının iktidar olmaya hakkı yoktur diyen ideoloji, demokratik midir? Halk istese ve tasvip etse bile iktidardaki siyasal doktrin dışındaki herhangi bir düşüncenin iktidar olmasına müsaade edilemez diyen düşünce, neden en demokratik düşünce olarak kabul edilmektedir? (Ebubekir Aytekin, Akit, 29.4.1997)

YATALAK DEMOKRASİYE UMUT BAĞLAMAK

"Çağımızın demokrasi iksiri olan 'demokrasi' de eski çağlardan düşe kalkan gelen modern filozoflarca onarılıp onurlandırılarak insanoğluna 'hürriyet kadehlerinde' sunulan (yoksa özgürlük mü demeliydin) yatalak bir hilkat garibesidir. Yatalaktır çünkü; ayakta durabilmek için her zaman dopinglere ihtiyaç duymaktadır.

Yatalaktır, çünkü; modernizmin ameliyat masasından yeni kaldırılmıştır.

Yatalaktır, çünkü; her parçası duruma göre sökülüp/monte edilebilir şekilde imal edilmiştir. Yekpare ve mutlak bir yapısı yoktur.

Ve yatalaktır, çünkü; ayağa kalkabilmek için, sıhhatli olduğuna inandırabildiği omuzların desteğine ihtiyacı vardır.

Ayrıca bu demokrasi doğduğu çağdan bu yana çeşitli estetik ameliyatlar geçirmiş, her zaman da geçirmeye mahkûm belirsiz bir çehreye sahiptir.

Bu demokrasiye umut bağlayanlar için bir de onun doğurganlığından söz edelim. O, insan aklı kadar da doğurgandır. Kendi içinde bazen kendine benzeyen, bazen melez, bazen de kendine aykırı küçüklü büyüklü putçuklar, tanrıçıklar doğurma kabiliyetine de sahiptir. Her canlı gibi, demokrasi de doğar, yaşar, ürer ve ölür. Peygamberlerin müjdelediği Allah'a (c.c) tabi olmayı bırakarak akıl tanrısının bu son putuna bağlananları bekleyen akıbeti de söyleyelim:

Bütün putları kırarak baltayı demokrasinin boynuna asacak bir İbrahim... Belki o zaman, boynunda balta asılı demokrasiyi temize çıkarmak için, gerçeği itiraf edeceklerdir:

"Yahu demokrasi bu işi nasıl yapsın?.. Onda, bir çiçeğe su verecek kadar bile mecal yok ki" (Abdurrahman Kurban, Selam Gazetesi, 4 Nisan 1997)

İRTİCA VE DEMOKRASİ

Aşağıdaki alıntı yazıda, demokrasinin nasıl bir rejim olduğu ve ilk demokratların karakterleri hususunda bizlere önemli ipuçları verecektir. Esas irticanın demokrasi olduğunu da göreceğiz. İktidar olabilmek için her çeşit yol ve yöntem ve halka yalan vaatlerde bulunan bugünkü demokratlar ile, 2500 yıl önceki demokratların aynı yöntemlerle halkı aldatarak iktidar olduklarını da göreceğiz. Zira demokrasilerde iktidar olabilmek için her yol mubahtır. İktidar ol ama nasıl olursan ol.

M.Ö.560 yıllarında ülke (Atina) büyük bir kaos yaşamaktaydı. İktidar mücadelesi ülkeyi kana bulamıştı. Müstebit asillere karşı ayaklanmış olan halk, bir kurtarıcı bekliyordu. Beklenen kurtarıcı bir gün ortaya çıkıverdi. Bu kurtarıcı asker kökenli Pzistrat'tar başkası değildi. Ayaklanan kalabalık aradığı lideri, onun şahsında bulacaktı. Sözü geçen muzaffer bir kumandandı. Asil soydan geliyor, asillerin Atina'da iktidar şansını kaybettiğini görerek, ihtirası için halkı ve halkın hislerini kullanmayı düşünüyordu. Kalabalıklara toprak dağıtmayı, imtiyazlar vermeyi ve bütün borçların ve vergilerin bağışlanacağını vaat etmekten geri durmuyordu. Bir yandan da iktidardakilerle iyi ve yakın ilişkiler kurmuştu.

Kimdi bu adam? Plütark cevap veriyor: "Sevimli, hoşsohbet, fakirlere dost görünen, rakiplere karşı yumuşak davranmayı bilen, mütevazi, ağır başlı ve pek adil tanınan, her ayaklanmanın aleyhinde bulunan, yeğeni Solon'un kanunlarını, yani kurulu düzeni koruma yemin-

leri eden parlak bir asker" ve tarihin tanıdığı en büyük, en tehlikeli demagoglardan biriydi. Ama Plütark'ın tasvir ettiği görünüşüyle Pzistrat'ın içinde kaynayan ihtiraslarını dışarıdan farketmek hemen hemen mümkün değildi.

Günlerden bir gün, Atina'lılar şehrin meydanında toplandığı bir saatte işte bu Pzistrat ortaya çıktı. Elbiseleri paramparça, yüzü gözü kan içindeydi. (Halkı heyecanlandırabilmek için kendi kendini yaralamıştı) Yüksekçe bir yere çıkıp haykırdı: -Atinalılar halime bakın! Kırdan gezinirken üzerime atılıp beni öldürmek isteyen düşmanlarım, bakın neler yaptılar. Atinalılar, ben vatanı için canını ortaya koymuş, en tehlikeli düşmanınızı mağlup etmiş bir askerim. Bana bu muameleyi reva göreceksiniz? Hayatıma kastediyorlar, çünkü benim halka nasıl bir aşkla bağlı olduğumu biliyorlar.-

Halk,

-Pzistrat'ı korumak için 50 adam seçelim!

Kürsüye çıkıp bu karara itiraz etmek isteyen bir iki görevli, halkın tehdit edici tutumundan korkarak kaçtılar. Muhafızlarının sayısını bizzat Pzistrat'ın tayin etmesi kararlaştırıldı. Biraz sonra, ardında dört yüz silahlı muhafızıyla Pzistrat, Akropol'u zaptederek, iktidara el koyuyordu. Bu silahlandırılmış siviller (sivil çeteler) vasıtasıyla yapılan ilk hükümet darbesiydi. Bu bakımdan Pzistrat hepsinden önce ve fazlasıyla, Mussolini ile Hitler'in ustasıdır.

Eski Yunan'a hükümet darbeleri yoluyla geçen demokrasinin akıbeti, kuruluşundan farksız oldu. Diktatörlerin kurduğu düzen (demokrasi düzeni) bir buçuk yıl ayakta durduktan sonra yalnız bir rejimin değil ama bütün bir ülkenin ve ulusun çöküşüne sebep oldu. Yunan halkı yalnız huzurunu, yalnız barışı, yalnız gerçek özgürlüğünü kaybetmekle kalmadı, sonunda ahlakını, namusunu, hatta vatanperverliğini bile unuttu. Vatanını düşmana satmakta mahzur görmedi. Romalılar her sitede kapılarını açmaya hazır bir parti buldular ve eski Yunan, Roma egemenliğine böyle girdi." (İhtilaller ve Darbeler Tarihi, s.7-11, Cem Yay, Terc: Sabiha Bozbağlı, 1974)

DEVLET PENCERESİNDEN DEMOKRASİ GÖRÜNMEZ

Hukuk, genel kabule göre, insan iradesine bir emirdir. Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını müeyyidelerle sağlayan bir emir.

Bu emir, insan üstü bir irade tarafından belirlendiğinde; emre muhatap olanlar, kendilerini bu emre uymaya zorunlu hissedecek ve bunu iman ilkelerinin bir gereği sayacaklardır. Bu şekilde düzenlenen kuralların meydana getirdiği sistemde herkesin eşit olması hukuki ve mantiki tutarlılık olacaktır. Zira her şeyi ve de insanlığı yaratan Allah, kullarına karşı adildir. Geçmişte insan kitlelerinin büyük bir kısmı hukuku böyle idrak etmişlerdir. Tarih boyunca, dini sadece ahirete müteallik hükümlerden ibaret değil de her iki dünyayı tanzim ve tenvir eden kurallar ve hayatın düsturları olarak görenlerin 'sistem'den anladıkları bu olmuştur.

Buna karşılık hukuk, birbirine eşit iradeler tarafından oluşturulmaya kalkışıldığında, bazılarının diğerlerine karşı daha eşit hale gelmesi kaçınılmazdır. Örneğin, Robinson'un tek başına yaşadığı adaya sonradan gelen Cuma'nın uymak zorunda olduğu kurallar Robinson tarafından konulunca, Robinson, Cuma'ya göre daha güçlü konumda olacaktır. Robinson'un adada ulaştığı nimetleri kaptırmama ve herşeye tek başına sahip olma endişesi, O'nun adanın yönetimi için koyduğu kurallara yansiyacak, bu düzenlemeyi de adanın bütünlüğü, huzur ve güvenliği için koyduğunu açıklayacaktır. Tabii ki gerçek niyetini de gizleyecektir. Bu örnekte Robinson'ların 'hak'larının olduğu, Cuma'ların ise sadece 'vazife'lerinin bulunduğu açıktır.

Robinson örneğinin bir hayal olduğu da söylenebilir. Ancak gerçek odur ki, tarih boyunca insanlık, beşerî hukuku bu esasa göre düzenlemeyi nefsine daha uygun bulmuştur.

Robinson'lar veya diğer bir adıyla yetki mütecavizlerinin zaman içinde edindikleri tecrübeler ışığında bu yetkilerini direkt kullanmaktan vazgeçtiklerini ve birtakım müesseseler oluşturduklarını görmekteyiz. Sistemin sahipleri böylece, bu kurumlar aracılığıyla fakat ipleri ellerinden kaçırmadan yetkileri kurumlara paylaştırıp, insanları karmaşık bir hukuk karşısında acz içerisinde bıraktılar. Ticari, sinai, ekonomik, cezai, medeni v.s. alanlara yayarak, fert olarak elde edemeyeceklerini kurumlar vasıtasıyla elde etme yolunu buldular.

Bu kurumların ülkemizdeki karşılıkları da başta Anayasalar ve Anayasa Mahkemesi olmak üzere, "Millet İradesi" adına fakat gerçekte "Millet iradesine rağmen" oluşturulmuş, her alanda imtiyazlı sınıfların hakimiyetini perçinleyen müesseselerdir. Bu çerçevede ilk önce, T.C. kuruluş yıllarında "İhzarı Kavanin Komisyonları" vasıtasıyla Hristiyan Avrupa'sından seçilen kanunlar Mecliste kabul ettirilmiş ve uygulamaya konulmuştur.

Bu kabul edilişin mantığını da yine Mustafa Kemal Atatürk'ün bu komisyonun görevine son verirken yaptığı konuşmada görmekteyiz:

"Türk İhtilali'nin kararı batı medeniyetini kayıtsız şartsız kendine mal etmek, benimsemektir. Bu karar o kadar kesin bir azme dayanmaktadır ki, önüne çıkacaklar, demirle, ateşle yok edilmeye mahkumdurlar. Bu prensip bakımından kanunlarımızı oldukları gibi Batı'dan almak zorundayız. Böylelikle Türk Ulusu'nun iradesine uygun harekette bulunmuş olacağız. Keyif ve isteklerimize göre değil, Milletimizin dileklerine göre iş başarmaya borçluyuz..."⁽¹⁾

Halbuki insanlar, fitratın ve İlahi Hukuk'un tanıdığı hakları esas alarak gerek özel hukuk gerekse kamu hukukunda yapılacak düzenlemelerde temel hak ve hürriyetleri belirlemeye çalışmışlar veya bu doğrultuda yöneticilerden veya yasa koyuculardan isteklerde bulunmuşlardır. Diğer bir ifadeyle, insanlar yasaların Doğu'dan veya Batı'dan alınmasından ziyade, temel hak ve hürriyetlerin en haliyle yasalaşmasını ve uygulanmasını talep etmekte.

DEMOKRASİ, İLK UYGULAMA.

Halkın iradesi anlamında kullanılan ve uygulanan "Demokrasi", halkın iradesinin tek bir kişi tarafından kullanılmasına imkan vermemek üzere Milattan Önce Eski Yunan'da uygulanmaya başlamış bir sistem... M.Ö.700 yıllarında iktidarların sürekli kavga ve katliamlarla el değiştirmesinden bıkararak ayaklanan halkın, bir darbeyle Solon'u önlerine geçirerek yapacağı kanunlara riayet edeceklerine söz vermelerinin ardından çok geçmeden, nitekim takriben 150 sene sonra, tekrar birbirlerinin boğazına sarılmaları, Solon'un kurduğu "demokratik düzen" in de insanlığın kurtuluşunu gerçekleştirmede yeterli olmadığını göstermiştir.

Plütark'ın naklettiğine göre tarih, asillerden Pzistrat adlı eski ve muzaffer bir asker, halkı iktidar hırsı uğruna nasıl kullandığına şahit olmuştur. Pizistrat, bir yandan halkın önüne geçip, bizim de pek yabancı olmadığı politikacılar gibi, halkın hislerini kullanarak, halka birçok imtiyazlar vadetmekte, bir yandan da iktidar sahipleri ile iyi ilişkilerini devam ettirerek, Solon'un kanunlarına yani kurulu düzene uyacağına dair sözler de vermekteydi. ⁽²⁾

¹ M. Esat Bozkurt, "Türk Medeni Kanunu Nasıl Hazırlandı" adlı makalesinden. Bkz:

1. Tarık Zafër TUNAYA, "Türkiye Cumhuriyeti Rejiminde Batılılaşma Olayları ve Fikirleri", <https://www.altayli.net/turkiye-cumhuriyeti-rejiminde-batililasma-olaylari-ve-fikirleri.html>

2. Mahmut Esad BOZKURT, "Türk Kanun-u Medenisinin Esbab-ı Mucibe Layihası", <https://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/belgeler/234.pdf>,

² İhtilaller ve Darbeler Tarihi, İst: Yirminci Yüzyıl Yayınları, 1966, Çev: Sabiha Bozbağlı, 1.Cilt. S.8

Bir gün Pzistrat, halkın arasına elbiseleri yırtılmış bir şekilde çıkararak tahrik edici konuşma yapmış ve emrine verilen dört yüz silahlı muhafızı ile Akropol'u zaptederek, iktidara el koymuştur.

Tarihin naklettiğine göre, Çok kısa bir süre önce demokrasinin nimetlerinden yararlanmayı en üstün hak olarak gören Atina halkı, bu ateşli ihtilalcıyı alkışlamaktadır. Bu, silahlendirilmiş siviller (sivil çeteler) vasıtasıyla yapılan ilk hükümet darbesiydi. Pzistrat, hayatı boyunca aynı metodu kullanarak üç defa ihtilal gerçekleştirmiş bir liderdir. İşte bu meşhur darbeci, tarihteki birçok ihtilalcıye önder olacaktır. Diğer bir deyişle tarihin kaydettiği birçok faşist diktatörün babası Pzistrat olmuştur. Bu bakımdan Pzistrat hepsinden önce ve fazlasıyla, Mussolini ile Hitler'in ve bunların çağdaşlarının ve de devamcılarının ustasıdır. (3)

Tabii ki, Solon'un kurduğu ve Pzistrat'ın devam ettirdiği demokratik düzen, kendinden sonrakilerin düzenleri gibi, çok kısa bir sürede çürümenin kaynağını oluşturmuş, bir buçuk asır sonra Atina halkı hürriyetini kaybettiği gibi, ahlakını ve vatanperverliğini dahi unutmuş, halk vatanını satmakta mahzur görmemiştir. Akabinde de Romalı'lar her sitede kapıları açmaya hazır bir parti bulmuşlardır.(4)

Tarihen de sabit olduğu gibi, esasen M.Ö. 700'lü yıllara dayanan ve çağdaş bir yönetim niteliği olmayan Demokrasi, günümüzde de kendi içinde kendisini dejenere edecek veya yok edecek unsurları bünyesinde taşımaktadır.

İktidar olabilmek için her yolu mubah gören, her türlü yöntemle halka yalan vaatlerde bulunan günümüz demokratları ile, 2500 yıl önceki demokratlar arasında bu bakımdan bir fark görülmemektedir.

2500 yıllık geçmişi olan Batı kaynaklı demokrasi, beraberinde aynı zamanda Batı kaynaklı diğer ideolojileri ve sistemleri de getirmektedir. Demokrasi Batı kaynaklı olduğu gibi, demokrasinin ürettiği ve kendisi için de tehlike olan "faşizm" de, "emperyalizm" de batı kaynaklıdır. "Batıdan sadece demokrasi ve insan hakları gelmez. Batıda egemen olan güçlerin niteliği göz önüne alınırsa; demokrasiye ve insan haklarına yönelik tehlikelerin kaynağı da orasıdır.(5) Demokrasiyi doğuran anlayışın arka planında Batı sermayesinin, Burjuvazisi'nin

³ a.g.e., s.10.

⁴ a.g.e., S.11

⁵ Alpaslan Işıklı, Aydınlık, 15 Nisan 1995.

varlığını ve hesaplarını inkâr etmek mümkün değildir. İşte bu sermaye, lazım olduğunda faşizmi, lazım olduğunda emperyalizmi doğurmaktadır.

"Türkiye'ye ithal edilen demokrasi de Batı'da Burjuva sınıfı için üretilmiş bir demokrasidir. Türkiye'de böyle bir sınıf bulunmadığından demokrasi de kendisine oturacak bir zemin bulamamış, dolayısıyla gelişmemiştir" (6) Bu bir itiraf olmakla birlikte, bunun bir ihmal değil, bir tercih olduğunu söylemek cesaretini gösterenler, insan hak ve hürriyetleri konusunda toplumlara yine de biraz daha fazla imkân tanıyabilmişlerdir:

"Eğer biz ulus olarak bir başarısızlıktan dolayı suçluysak, bunun nedeni öğrettiğimiz ideale ulaşmayı başaramamamız değil, hiç utanmadan ulaşmayı denemememizdir."(7)

BATI'DA, EGEMENLİK VE ÇAĞDAŞ DEMOKRASİ

Batılı toplumlar, tarihten devrildikleri demokrasi hedeflerinin yerine çok farklı uğraşlar peşine düşmüşlerdir. Demokrasinin kendileri için çizdiği hedefleri inkâr etmemekle birlikte, çoğu zaman ve bilhassa kendilerinden olmayanlara (Ötekilere) karşı unutmüş görünmekte. Küçük bir azınlığın parsellediği egemenlik, ezici bir çoğunluğa kendi seçmediği işleri yapmak, dayanmadığı ya da güçlkle göğüs gerdiği bir hayat sürmek boyunduruğundan kurtulmadığı köleliklere boyun eğmek gibi başka tür çılgınlıkları zorla kabul ettirmektedir. Aynı biçimde siyasal güç de modern derebeyliklerin etkisini kırmaya ya da sınırlamaya olanak verdiği ölçüde, her demokrasi için vazgeçilmez bir şeydir. Ama, yurttaşları koruyacağı yerde bunların ortağı ya da uşağı olursa çekilmez bir hal alır.(8)

25 yıl evvel Batı Demokrasi'si için bu tespitleri yapan Claude Julien, Batı Demokrasi'sinin yüzyılın başından beri zenginlikleri kat kat arttırmayı, tüketim düzeyini yükseltmeyi ve birçok iyi işleri başarmasına karşılık, "özgürlük, eşitlik, adalet konusunda böylesine hızlı bir kalkınmayı gerçekleştirmiş midir?" diye sormadan da geçememektedir? (9) Ve devam etmektedir: "Refah ve güç, toplumda dev bir genel kalkınmaya neden olurken, aynı toplumu gerçek-

6 Hasan Celal Güzel ve Mahir Kaynak'tan ortak tespit, "Osmanlıdan Günümüze Derin Devlet" adlı Panelden. (1990'lı yıllarda Hukukçular Derneği olarak Tarık Zafer Kültür Merkezi'nde Panel yöneticisi olarak düzenlediğimiz panellerde Mahir Kaynak ve Hasan Celal Güzel'in tespitlerinden. M. Balcı)

7 Philip B. Kurtland'dan aktaran, Claude Julien, Demokrasilerin İntiharı, İst: Milliyet Yayınları, 1974, s.351. Age. s.366

8 Claude Julien, a.g.e., s.366

9 Claude Julien, a.g.e., s.352.

ten özgür kılamamıştır. Şimdi yoksullar, az yoksullar, ama eşitsizlikler alabildiğine büyüktür (...) Cahillikleri gerilemiştir, ama iktidar sahibi olmalarına yetecek insancıl bilgiler edinememişlerdir. (...) Tek silahları, tıpkı yüzyılın başında olduğu gibi, yine oy pusulaları ve grevdir. Oysa ekonomik ve siyasal iktidarı ellerinde tutanlar, bilim ve teknolojinin bütün kaynaklarından yararlanarak komuta ettikleri araçları geliştirmek yolunu seçmişlerdir. Refah ve güç demokratik hayatın gelişip serpilmesine yarayabilirdi; bunun yerine demokrasiyi bunalımlı çırpıntılar içinde bırakıvermiştir."⁽¹⁰⁾

Batı toplumları başkalarına karşı kayıtsız davranan, oburluğu ve aç gözlülüğü gerektiren asık suratlığın, boynu büküklüğün, çıkarıcılığın izlerini taşımaktadırlar. Ve kardeşlik nedir habersizdirler. Oysa kardeşlik, geleceğe beslenen umutlarla yeniden doğmaktadır; bir umut doğmaya görsün ister gerçek ister yanıltıcı bir umut... Kitleler kardeşlik görüşüne hemen yeniden kavuşuyorlar ve bu, statükocuların ödünü patlatıyor. (...) Daha geniş bir özgürlük, daha büyük çapta bir eşitlik, ortak bir çabanın ürünü olan kardeşlik unutulunca, Batı demokrasi-leri olanca enerjilerini ve kaynaklarını üretim ve tüketimle beraber, güvenliklerinin sağlanması sorunu üzerine toplamışlardır.⁽¹¹⁾

Bir Batı'lı yazarın 25 yıl önceki tespitlerinden de görülebileceği gibi, başta kendi halklarına olduğu kadar, sömürdükleri halklara karşı da tüm insanlık dışı zulümleri reva gören Batı ve Batı'nın zihniyetini taklit eden "militarist demokratik" ülkeler; karşılarında bu zulümlere karşı bir takım küçük birlikler kuran "Öteki Dünya"nın veya kendi bünyelerindeki "öteki"lerin kardeşlik ve beraberlik oluşumları karşısında İkinci Dünya Savaşından sonra Amerika'nın tüm dünya toplumlarına hediye(!) ettiği "Milli Güvenlik Doktrini" ve bu doktrin çerçevesinde oluşturulmuş "Milli Güvenlik Kurullarına sırtlarını dayamışlardır. Vaat ettikleri demokratik yapılanmayı, aç gözlülük ve bencillikleri nedeniyle toplumlara sunamayan çifte standartlılar, kendi etraflarında muhkem kaleleri andıran Milli Güvenlik Kurulu ve bağlı birimlerini, toplumların üzerine de anti demokratik anayasaları oluşturmuşlardır.

Bu antidemokratik anayasalar ile, halkın siyasete katılması ve iktidarı belirlemesi veya etkilemesi arzulanmamıştır. Aksine demokrasi, salt bir şekilde sadece ve sadece "seçimler"e endekslenmiştir. Milli İrade'nin belirmesinin tek göstergesi seçimlerdir. Seçim sonrasında ise,

¹⁰ a.g.e., s.353.

¹¹ a.g.e., s.357

halka ihtiyaç yoktur. Aksi halde halk, seçimlerden sonra oluşacak iktidarları etkileyecek olursa, daha doğru bir ifadeyle "etkileme iradesini göstermeye kalkarsa" sistemin sahipleri tarafından tayin edilen "Milli Egemenlik ve Milli Güvenlik Politikaları" sekteye uğrayabilir. O halde, bu tarz bir katılımcı demokrasi gerçekçi değildir. İşte, ancak "Halksız Demokrasi" veya "Saf Milli Egemenlik" olarak ifade edilebilecek⁽¹²⁾ olan bu demokratik (!) anlayış, Türk Anayasalarında da bilhassa 1961 ve 1982 Anayasalarında hakimdir.

1982 ANAYASA'SINA GÖRE EGEMENLİK VE DEMOKRASİ

"Tek seçeneği oylama" özgürlüğü tanınan bir halkın kabul ettiği 1982 Anayasası'nın 6.maddesi, "Egemenliğin kayıtsız şartsız Milletin olduğu"nu amirdir. Maddenin devamında ise:

"Türk Milleti, egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisini kullanamaz." hükmü getirilmiştir.

Anayasanın bu maddesi Cumhuriyetin temel nitelikleri açısından bir kaç yönüyle önemlidir.

Birincisi, "egemenlik" gibi, bir milletin varlık nedeni olarak değerlendirilmesi gereken husus ve buna bağlı olarak "Egemenliğin kayıtsız şartsız Millete ait olduğu" hükmü, anayasanın değiştirilemeyecek hükümleri arasında yer almamaktadır. Anayasalarda Millet iradesi nazara alınmadan konulmuş "değiştirilemez" ifadesinin tartışılır olması bir yana, tartışılmayacak ve değiştirilmesi düşünülemeyecek hususun, anayasanın özüne ve ruhuna uygun bir şekilde öncelikle 'Egemenliğin Millete Ait Olması' olmalıydı. Muhtemeldir ki, bu tarz bir düzenleme, Anayasanın sonraki maddelerinde MGK ile ilgili düzenlemelere ve TSK'nin Türk milletine karşı sorumlu olmasına zemin hazırlamak olabilir. Türk Milleti adına karar verme yetkisini kullanabilecek bağımsız mahkemeler gibi, TSK'de, yayınladığı bildirimlerde "Türk Milletine karşı sorumlu TSK" ifadesini kullanmaktadır. Anayasa'da merkezi siyasi otoriteye bağlanmış olmasına rağmen, TSK'nin kullandığı bu ve benzeri ifadeler ve bu doğrultuda bağlı olduğu

¹² Bülent Tanör, İki Anayasa, İst: Beta Basım Yayım Dağıtım, 3.Baskı, 1994, s. 78.

iradeyi de aşan düzenlemeler, Türk Demokrasisi'nin ne şekilde belirlendiğini ve devam ettiğine dair önemli fikir vermektedir.

İkincisi, 1961 Anayasasındaki şekliyle öz olarak aynen korunan (Türk kelimesi 1982 Anayasasında ilave edilmiştir) "Egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletinde olması" ve "kullanılmasının yetkili organlara bırakılması", bu yetkili organların açıklanmaması ile bir belirsizlik yaratmaktadır. Devleti kuran ve anayasaları düzenleyen irade, Millet Egemenliği'nin sınırlarını da en güçlü olanın yorumuna terk etmiş bulunmaktadır.

Hıfısı Oğuz Bekata'nın ifadesiyle⁽¹³⁾ "Milletin hükümlerlik haklarına sahip bir Meclis'e, yetkili organ denilmesi hazmedilemez bir durumdur." Halbuki 1924 Anayasasında bu madde, "Türk milletini ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi temsil eder ve Millet adına egemenlik hakkını yalnız o kullanır" (m.4) şeklinde iken, 1961 ve 1982 Anayasaları'nda, egemenliğin kullanılmasında "Millet İradesi"ne ortaklar tayin edilmesi, demokrasiden önce, egemenliğin kullanılması tartışmasına dikkatleri çekmelidir. 1982 Anayasası'na konulan bu hüküm ile "Milli Egemenliğin yanısıra Devlet Egemenliği de tescil edilmiştir."⁽¹⁴⁾ Hatta o kadar tescil edilmiştir ki, Devlet Egemenliği, Milli Güvenliğin korunması gerekçeleriyle tamamen "Kutsal Devlet" sendromuna dönüştürülmüştür.

Kutsal Devlet, Temel Hak ve Özgürlükler.

1982 Anayasası'nın; toplumu bireyin, devleti de toplumun önünde tuttuğu açık bir şekilde görülmektedir. Anayasa'nın ilk cümlesinde "Kutsal Türk Devleti" ibaresi yer almaktadır. Bu yönüyle 1982 Anayasası, devleti kutsamakla işe başlayan ilk ve tek "Batı Demokrasisi" Anayasası'dır.

Esasen, Devlet'in kutsallığı da Batı'dan gelen bir anlayış. Kutsallaştırıldıkça dokunulmaz hale gelmiş ve zorbalanmıştır. Kutsal Devlet, kutsiyetine izafeten her şeyi belirleme yetkisini kendinde görür. Halbuki Devlet, birey ile toplum, toplum ile devlet ve devlet ile birey arasında tarafsız olmak zorundadır. Vatandaşın devlet gibi düşünmeme özgürlüğü olabilmelidir. İşte devlet, yurttaşının bu istekleri doğrultusunda yapacağı hukuki düzenlemeler ile huku-

¹³ Temsilciler Meclisindeki konuşmasından aktaran, H. Özdemir, Rejim ve Asker, İst: İz Yay, 1993, s.227)

¹⁴ Ersin Kalaycıoğlu'nun "1960 sonrası Türk Siyasal Hayatına Bir Bakış..." adlı kitabından aktaran, H. Özdemir, Türkiye Cumhuriyeti, İst: İz Yay., 1995, s.457)

ku ve düzeni sağlamalıdır. Bir ülkede yürürlükte olan düzen hakkında en önemli belirti temel hak ve özgürlükler rejimidir.

Türkiye'ye baktığımızda temel hak ve özgürlüklerin, bilhassa düşünce özgürlüğünün sağlanmadığını görmekteyiz. Devlet düşünceden korkmaktadır. "Oysa düşüncenin tehlikesi olmaz. Ama bizde 'şöyle derseni seni cezalandırırım' diyor. Böyle bir devlet zorbaladır. Beni devlet istediği biçime sokamaz. Sokmaya kalktığı zaman o ben olmam. Kimse kendisi değildir öyle bir devlette. Devlet herkesin kendisi kalmayı oluşturacak bir ortamı hukuk sayesinde kotasabilir."⁽¹⁵⁾

Kutsal Devlet'e Anayasa

Türkiye'de kutsal devlet ve karşıtı yansız devlet konularında farklı düşünen demokratlar mevcut. Bir kısım demokratlar yukarıdaki fikirleri dillendirirken, bir kısmı da ihtilalcilere temel hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı, devleti tanrılaştırıcı anayasalar önermekle meşgul olmaktadır. 12 Mart 1971 darbesi öncesinde Sivil Bürokrasinin, özgürlükleri kısıtlayıcı, devleti şahlandırıp muhaliflerini ezici konuma getiren bir anayasa taslağını 1969'da dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'e takdim ettiklerini, bu tasarıda yer alan birçok görüşün 1971 Anayasa değişikliğine dahil olduğunu bilmekteyiz.

Yine aynı şekilde sivil bürokrasinin bu iki önemli ismi Coşkun Kırca ve Adnan Başer Kafaoğlu'nun 1980 darbesi öncesinde darbe lideri Kenan Evren'e de bir anayasa taslağı sunduklarını, Evren'in de bu taslağı pek fazla antidemokratik ve diktatörlüğe götüren tekliflerle dolu olduğunu belirterek güya geri çevirdiğini anılarında okumaktayız. Bununla birlikte, Süleyman Demirel'in "%80'i 1971 Değişikliğine girdi" diye ifade ettiği Anayasa Değişikliği önerilerinin geri kalan %20'sinin de 1982 Anayasasına girdiği anlaşılmaktadır.

Anayasa'da Verilen Kadar Demokrasi.

Milli Egemenlik konusunda halk iradesine ancak beş yılda bir başvurma ihtiyacı duyan, fazlasını demokratik sistem açısından zararlı gören T.C. hukuk sisteminin, hak ve hürriyetler bakımından öngördüğü yapıya da değinmekte yarar vardır.

¹⁵ Sami Selçuk, Yeni Yüzyıl, 21.7.1997 günlü Röportaj'dan.

1982 Anayasası'na göre demokrasi, "bu anayasada verilen kadar"dır: "Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluş, bu anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamaz.." (Any. Başlangıç, paragraf.5).

1982 Anayasası'nın Amentüsü olan Başlangıç Bölümü'ne göre, (Anayasaya dahil olup olmadığı tartışılır) vatandaşlar, "bu anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden yararlanarak maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip"tir. (Başlangıç, paragraf.8). Bir yanda sun'i anayasalar, diğer yanda doğal (doğuştan getirilmiş) haklar. Sun'i olan, doğal olanı devre dışı bırakmakta. Bunun adı da "demokratik anayasa" ve bu anayasanın hukuki sınırlarını belirlediği devlet "demokratik sosyal hukuk devleti" olmaktadır.

Devletin "insan haklarına saygılı"lığında ölçü, "toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde kalmak" olarak belirlenmiştir. "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliği'ne bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir"(m.2). Görüldüğü gibi, "insan hakları" kadar "demokratik hukuk devleti" ilkesine bağlılık da "Atatürk Milliyetçiliği", "Başlangıçta belirlenen temel ilkeler" gibi kayıtlar çerçevesinde söz konusudur.

Anayasanın temel ilkelerinin belirlendiği başlangıç bölümüne göre, hiçbir kişi ya da kuruluş, "bu anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacak"tır (Başlangıç, paragraf.5). Çünkü, evrensel ilkeler ve hukuk değil, anayasa ve kanunlar üstündür. (Başlangıç, paragraf.6)

Değiştirilemez İlkeler.

Demokratik olmasa bile, herhangi bir anayasanın değiştirilemez ilkelere sahip olması ancak Türk Anayasaları için mümkün olabilir. Bununla birlikte demokrasilerin, toplum katmanları içinde, menfaatlerini en iyi bir şekilde koruyabilecek güce sahip kesimlerin bir lütfü olduğu düşünüldüğünde fazlaca hayal kırıklığı söz konusu olmamalıdır. Fakat, bu şekilde değişmez kurallarla bir halkın ve ülkenin hukuki ve siyasi geleceğinin dondurulmak istenmesi, insan haklarına saygısızlık olduğu kadar, insan aklına da saygısızlıktır. Bu ilkeleri koyanların, tüm akılları kendilerinininki gibi durağan saymaları da işin başka bir acı yönüdür. Dar kalıplara

sığdırılan ve bununla yetinen akıllar bir ülkenin ve halkının kıyamete kadar değişmez ilkelerle yönetilebileceğini zannetmektedirler. Bunun adına da gelişme demektedirler.

Elbette, "iyi bir anayasa" toplumun ve demokrasinin sorunlarını çözmeye yetmez; ama, toplumun gerisinde kalan bir anayasa da demokrasi, özgürlük, eşit ve dengeli gelişme taleplerine getirdiği engellerle, büyük bunalımların besleyicisi ve körükleyicisi olur...Kısacası, yasaklar listesiyle, yasama ve yürütmeye tanınan ve tanınabilecek olan yeni sınırlama yetkileriyle bu anayasa, özgürlükçü demokrasi için bir engeldir.⁽¹⁶⁾

Anayasalar ve Kooptasyon⁽¹⁷⁾

Türkiye'de anayasaların "seçilmiş kurullar" tarafından yapılmadığı konusunda hiçbir görüş ayrılığı yoktur. Hatta bu durum bir şekilde kanıksanmıştır da. Bilhassa 1961 ve 1982 Anayasaları'nın, "seçme" usulü ile yetkilendirilmiş kurullar ile bu kurullara "Üst Kamara" görevi gören "dikta kurulları" eliyle yapıldığı da bir gerçek. Üst kamaraların belirlediği alt kurullar, bir kısım "tabii üyeler", "kontenjandan atananlar" ve "Valilerce onaylananlar"dan oluşturulmuştur. "Yakın siyasi tarihte "seçim"den çok "seçme"yi görüyoruz. Bunlar birbiriyle parlamentar demokrasilerde olmaması gerektiği ölçüde iç içe ve sarmaş dolaş. Seçen-seçilen ilişkisinde birileri hep araya giriyor ve bu olgu pek de sorgulanmıyor."⁽¹⁸⁾

Türkiye siyasi hayatına yüzeysel bir bakış bile, siyasetin belli dönemlerde değişmez bazı kişilerce belirlendiğini, seçmenlerin iradesinden ziyade, siyasete yön vermeye çalışan, diğer bir adıyla "derin devlet"i oluşturmaya çalışan kişilerin bu belirlemede etkin olduklarını görmekteyiz.⁽¹⁹⁾

İşte gerek Türk Anayasaları'nın yapılışı gerekse siyasal rejimin ve figüranlarının tayini hep aynı usule göre yapılmaktadır. "Bunun adı da Temsili Demokrasi değil, Kooptasyon sistemidir."⁽²⁰⁾

¹⁶ Bülent Tanör, a.g.e., s.184.

¹⁷ Kooptasyon: Kendi üyesini kendi seçme usulü, seçip alma usulü.

¹⁸ Taha Parla, "Türkiye'nin Siyasal Rejimi", İst: İletişim Yay, 3.Baskı 1995, s.124.

¹⁹ Beş dönem arka arkaya Gümüşhane ve Trabzon Milletvekilliği yapmış, taşlamaları ile ünlü şair Halil Nihat BOZTEPE'den bir nükte nakledilir: Halil Nihat: Cumhurbaşkanlığı'nın Dolmabahçe sarayında ikamet ettiği günlerde sık sık saraya gider gelirmiş, üstada sormuşlar sarayı sık ziyaret edişinin sebebi ne? Halil Nihat'ın cevabı hayli açıklayıcıdır: "**Seçim bölgemi ziyarete gidiyorum**". D. Mehmet Doğan, "Halka Karşı Demokrasi", İst: Beyan Yayınları, 1988, s.52

²⁰ Taha Parla, a.g.e., s.124.

Derin Devlet'e Giden Yolda

Disiplinli Demokrasi - Kanun ve Düzen:

"Kanun ve Düzen: Bu slogan, düzen değişikliği sonucu bir şeyler kaybetmekten korkan ya da bir şeyler kaybedecek olan herkesi kapsamaktadır. Gücünü artık kanıtlamaya kalkışmanın bile gereksiz olduğu doğal bir refleksi ifade etmektedir. Ama aynı zamanda yararlı bir slogandır da: sömürmesini bilen bir partiye, geniş bir seçmen kitlesi, çoğu kez de sağlam bir çoğunluk sağlar. Ayrıca karlı bir slogandır: bir sürü tartışma arasında kaybolup unutulmuş havayı dağıtır. Çünkü bütün demokratik toplumları harekete getiren iki güçten birinin taraftarları "kanun ve düzen" bayrağının altında derhal toplanırlar: "Eylem" partisine karşı olan "direniş" partisi, ilerici ögelere karşı olan tutucu ögeler, sola karşı sağ."⁽²¹⁾

Demokratik olduğu iddia edilen pek çok ülkede halkın ve de aydınların çoğunluğu, "birbirinden fazla farkı olmayanları seçme özgürlüğü"nü gereğini yerine getirdikten sonra, siyasi sorumluluklarına ara vermekte, yeniden asli görevleri olan siyaset dışı hayata dönmektedirler. Bir sonraki seçimlere kadar da siyaset dışında kalmaktadırlar. Yetkisini halktan aldığını iddia eden veya öyle vehmeden vekiller veya yetkilendirilmişler de kanun ve düzeni sağlamak adına, bu düzenlemeleri yapanların iki dudağı arasına sıkışıp kalmaktadırlar. Cumhuriyeti kuran ve devam ettiren irade, kanun ve düzeni sağlamak için gerekli düzenlemeleri de yapmaktadır.⁽²²⁾

Halkın, siyasete lutfen ve uzun aralıklarla katılmasını sağlayan irade, "disiplinli demokrasi" gereği "disiplinli hürriyeti" tercih etmiştir. Tek Parti döneminin Başbakanı Recep Peker, devletin ve partinin yaygın organında disiplinli demokrasi ve disiplinli hürriyeti, bizlere nasıl bir parola, bir düstur olarak bıraktıklarını açıklamaktadır: "Biz, düşünen, yazan, söyleyen, çalışan ve kazanan 'hürriyetli' ve aynı zamanda cemiyeti korumak ve yaşatmak için lazım olan bütün kayıtları tanıyan devlet otoritelerinin, milli şeflerin hükümlerine candan uyan ve inanan 'disiplinli' bir cemiyet kurma davasındayız (...) Biz nizamlı, emniyetli bir devletin vatandaşlara hürriyetin usaresini tattırırken serseri dağınıklığın, milliyetsiz boşluğun ve en kuvvetli cemiyetleri dağıtıp parçalayan serkeşlik ve itaatsizliğin yıkıp öldürücü tesirlerinden anlıyan, bundan kaçan yepyeni bir millet olarak yetişmek istiyoruz. Disiplinli Hürriyet!... Bu,

²¹ Claude Julien, a.g.e., s.136.

²² İç Hizmet kanunu Madde. 35.

Cumhuriyet Halk Fırkası evlatlarına, Halkevlerinde her gün biraz daha yetişip açılan memleket çocuklarına ve bütün vatandaşlara 'mot d'ordre' (parola veya düstur anlamında) olmalıdır"⁽²³⁾

İşte, Hitler Almanyası'nın SS'lerine bile parola olarak tevarüs eden bu ifadeler, disiplinli hürriyetin, derin devlet ihtiyacı için malzeme olarak kullanılabileceğini göstermektedir. En azından, bu ifadelerin kullanıldığı Tek Parti/Şeflik dönemi ile bugünün Çok Partili Demokratik(!) dönemi kıyaslandığında disiplinli hürriyet anlayışının kimler tarafından daha çok arzulandığı ortaya çıkmaktadır.

Siyaseti mutlak olarak kendi inisiyatifinde, gerçek düşmanı da memleket içinde gören bir zihniyetin, kanunlarla beslenmiş "sıkıyönetimlere", kararnamelerle donatılmış "sıkı denetimlere" umut bağlaması kaçınılmazdır. Tüm silahlı gücü, elinde bulunduran derin devlet ve sahiplerinin bu tür antidemokratik kanun ve kararnamelerle meşruiyet araması artık yadırganmamaktadır.

Onarılamayan Meşruiyet:

75 yıllık Cumhuriyet yönetimi, Cumhuriyetin temel ilkeleri doğrultusunda Türkiye'ye gerçekten çok şeyler kazandırmış mıdır? Cumhuriyetin temel ilkelerinden en önemlisi olduğu ifade edilen "demokrasi" konusunda ne kadar mesafe alınmıştır? Bu soruya cevap verebilmek için "hukuk devleti"nin hukukunu uygulama mevkiinde bulunanların bu konudaki görüşlerine başvurmakta yarar vardır. Son yıllarda bu güzide insanların sayıları artmakla birlikte, derin devlete uzaklığı ile temayüz etmiş olanlar referans olarak alınabilirler. Bunlar içinde son yıllarda oldukça etkili görüşlerine tanık olunan Yargıtay 4.Ceza Dairesi Başkanı Sayın Sami Selçuk'un gayet iyi niyetle Cumhuriyetin Cumhurbaşkanı'na yazdığı bir mektuptan bahsetmek yararlı olacaktır.⁽²⁴⁾ Mektup, bir istekler manzumesinden ziyade, derin devlet suçlamalarına uygun bir şekilde kırk yıl boyunca siyaseti belirleme yetkisini elinde bulundurmaya çalışan ve son günlerde bunda başarılı(!) da olan bir zata, hukukçu yurttaş kimliği ile yazılmış serzenişi andırmaktadır. Üstelik derin devlete hukuk dersi vererek.

"Hakkın özünden söz ettiniz. Çok güzel ama bu kavram 1961 Anayasası'nda kaldı. Anlamı şu idi. Hakkı sınırlamaya yeltenen hiçbir yasa, sınırladığı hakkı/özgürlüğü ortadan

²³ Recep Peker, "Disiplinli Hürriyet", Ülkü, Halkevleri Mecmuası, Cilt.1, Sayı.3, Nisan, 1933, s.177-180.

kaldıramaz ve/ya da kullanılmayacak duruma sokamaz. İyi de bu kavram 1982 Anayasası'na girmedi ki. Kim bilir belki de lüks kabul edildi cumhur için. Bu kavrama ben de önem veriyor ve onu hukuk devletinin bir güvencesi olarak görüyorum. Öyleyse onu diriltmeye savaşmak gerekmez mi?"

"Konuşmanızda yargıçlar yönetiminin demokrasiye aykırı olduğunu söylediniz. Haklısınız. Ancak bunu hangi anlamda söylediğinizi bilmiyorum. Size göre sanıyorum bir ülkenin yönetiminin halka değil, yargıçlara verilmesi demokrasiye aykırı. Bu doğru. Ama eksik bir doğru..."

Yargıçlar yönetimi dendiği zaman anlatılmak istenen şudur: Eğer bir yargıç, bir yasal hükmü kendi görüşüne uymuyor gerekçesiyle uygulamaktan kaçınır ya da ülkeyi kurtaracağım diyerek onu aşarsa, işte o zaman yasalara göre hüküm kurmamış, ama hükümet etmiş olur. Yargıçlar yönetimi teriminin anlamı işte budur." Bu sözler son aylarda kendini yargı yerine koyan siyasilerin, bir siyasi gibi yargıya siyaseti bulaştırılanların durumunu açıklığa çıkarmaya yetecek ifadeler olmuştur.

Yine sayın Selçuk, "Referandum ile Plebisit" arasındaki farkı bir ders gibi anlatıyor: "Konuşmanızda 1982 Anayasası'nın %93 oyla benimsendiğini, bu toplumsal sözleşmeye uymak gerektiğini belirttiniz. Bu görüşünüzün ciddi verilere dayanmadığını ve kolaylıkla çürütülebileceğini belirtmek zorundayım... Konuşma hakkı yalnızca onundur. Kimsenin yanıtlama hakkı yoktur. Ülke koskoca bir çöldür. Çölde ne yapılır? Susulur elbet. Kenetlenmiş dişlerle özgürlük türküleri söylenemez ki. Sonuç başından bellidir. %93 evet. Ama belli olmayan bir şey vardır: Anayasaya evet denmişse devlet başkanı, devlet başkanına evet denmişse Anayasa boşluktadır. Peki hangisi meşrudur? Bu bilmeceyi bugüne değin kimse çözememiştir."

Sayın Selçuk gerek bu mektubunda gerekse evvelce yayınlanan yukarıda alıntı yaptığımız bir röportajında her ikisinin de meşru olmadığını, bu gayrimeşruluğuna karşı Anayasayı yürürlükten kaldırmak, meşruluğunu onarmak ve onurumuzu kurtarmak zorunda olduğumuzu söylemektedir. Mektubun bitiş esprisi muhataplarının basiretine:

"Önemli olan Türkiye'nin laik ve demokratik bir hukuk devleti olduğunu adım başı ilan etmek değil, onu gerçekten öyle yapmaktır."

²⁴ Mektubun kısaltılmış hali Gazete Pazar'ın 7 Eylül 1997 günlü nüshasında yayınlanmıştır.

SONUÇ

YALANCI KOMŞULARIMIZA

Cumhuriyet tarihinin başından bu yana Cumhuriyetin temel nitelikleri konusunda yoğun çalışmalar yapıldığı bir gerçektir. Ancak bu gerçeklik, temel ilkeleredeki belirlemelerin tepeden inmece yanlışlığı gibi, bu ilkeleri insan haysiyetine yaraşır biçimde düzeltme yolunda yapılan eleştirilere karşılık bir nevi "komşunun eşeğini" arama şekline dönüşmüştür.

Sistemin işleyişinin erken farkına varan bir kısım vatansever, bu işleyişin gereğini yerine getirmekte bir beis görmemektedir. Bunlar, sistemin belirleyiciliğine soyunmuş önemli zevatın yanında bulunmak, ileride o zevatın yerine geçerek aynı işlevi görmek uğruna her türlü gözbağcılığa hazır tipler ile, derin devleti oluşturmada birbiri ile yarışan birkaç gruptan birinin yanına hasbelkader düşen tiplerdir. Bu ikinci tip, siyasi faaliyete başlarken taşıdığı niyeti unutup, bir kısım kurullarca seçilmesini, halkın seçimi olarak vehmeden, bu vehmine sonra kendisini inandıran tiplerdir. Neticede isteğine ulaşır ve derin devlete talip olanlarla birlikte olur.

Kimileri de kendilerinde bulunan bazı istidatların birileri tarafından keşfedilmesi ile aynı konuma gelir. Fakat bu tür siyasetçiler umduklarına ulaşamazlar ve bir gün kirli mendil gibi bir tarafa atılırlar.

Hangi tipe girerse girsin, yukarıda tarifi yapılan siyasetçi veya bürokrat tiplerin, kendilerinin de doğuştan getirdiği haklara, erdemi kalmamış da olsa, dünyada uygulanan çok az sistem türünden biri olan "demokrasi"ye herhangi bir katkısı düşünülemez. Bugüne kadar yapılmış bir katkı var ise, doğal haklarının farkına varanlar tarafından yapılan katkılardır. Gayrısının göstermelik gayretleri "komşunun eşeğini arama" türündendir.

"Siz yan gelip yatacarken, komşunun hatırı veya etrafın ayıplamasıyla kalkıp, komşunun eşeğini aramak zorunda kalıyorsunuz. İşte o andan itibaren yaptıklarınız, kişiliğinizi ele verir. Bağrıyanık komşu, her yeri didik-didik eder. Bütün ihtimalleri dikkate alır. Buna karşılık siz, herkesin baktığı yerleri araştırmakla yetiniyorsanız, en azından duyarsız davranmış olursunuz"⁽²⁵⁾

²⁵ Emcet Olcaytu, Aydınlık, 22 Nisan 1995.

Sayın Selçuk'a "demokrasi dersi"nden dolayı teşekkür ve hürmetlerimi sunarken, temel hak ve özgürlüklerin savunucularının, "Derin Devlet Mahallesi Sakini Komşulara" ihtiyaçları olmadığını arz ederim.

KAYNAKÇA

Alpaslan IŞIKLI, Aydınlık, 15 Nisan 1995.

Bülent TANÖR, İki Anayasa, İst: Beta Basım Yayım Dağıtım, 3.Baskı, 1994

Claude JULIEN, Demokrasilerin İntiharı, İst: Milliyet Yayınları, 1974

D. Mehmet DOĞAN, "Halka Karşı Demokrasi", İst: Beyan Yayınları, 1988

Emcet OLCAYTU, Aydınlık Gazetesi, 22 Nisan 1995

H. ÖZDEMİR, Rejim ve Asker, İst: İz Yay.

H. ÖZDEMİR, Türkiye Cumhuriyeti, İst: İz Yay., 1995

İhtilaller ve Darbeler Tarihi, İst: Yirminci Yüzyıl Yayınları, 1966, Çev: Sabiha BOZBAĞLI, 1.Cilt

M. Esat BOZKURT, "Türk Medeni Kanunu Nasıl Hazırlandı" adlı makalesi.

Recep PEKER, "Disiplinli Hürriyet", Ülkü, Halkevleri Mecmuası, Cilt.1, Sayı.3, Nisan, 1933

Sami SELÇUK, Yeni Yüzyıl, 21.7.1997 günlü Röportaj

Taha PARLA, "Türkiye'nin Siyasal Rejimi", İst: İletişim Yay, 3.Baskı 1995